

filos

οφική λίθος

Τ.183 ΕΤΟΣ 42' ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2022

ΕΘΙΜΑ & ΓΙΟΡΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

Εαρινή Ισημερία

Αναστενάρια

Έθιμα με θέμα το Πάσχα

Η γιορτή του Αγ. Γεωργίου

Τεύχος Αφιερωμένο
στη Διεθνή Ημέρα
της Μητέρας Γης
(22 Απριλίου)

φιλοσοφική λίθος

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έκδοση του περιοδικού *φιλοσοφική λίθος* είναι αποτέλεσμα μη αμειβόμενης εργασίας. Αποτελεί μία εθελοντική προσφορά τόσο από πλευράς αρθρογράφων όσο και των υπολοίπων συνεργατών σε τεχνικά θέματα. Τα άρθρα που δημοσιεύονται είναι προϊόν έρευνας στους χώρους της επιστήμης, της τέχνης, της φιλοσοφίας και της μεταφυσικής.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΑ ΑΚΡΟΠΟΛΗ

ΑΓ. ΜΕΛΕΤΙΟΥ 29,
ΑΘΗΝΑ 11361
Τηλ. 210 8810830

Πληροφορίες:
www.nea-acropoli.gr

ΕΤΟΣ 42°, ΤΕΥΧΟΣ 183
ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2022

Εκδότης

Ομάδα Ε. Ν. Α.

Διεύθυνση Σύνταξης

Κ. Φραντζικινάκης

Υπεύθυνος Έλης

Φανή Γκούφα

Ατελιέ

Δ. Γακηλάζος, Κοσμίν Σπίνου

Στοιχειοθεσία - Διόρθωση

Γιώργος Βενέτης

Δημ. Σχέσεις - Διακίνηση

Π. Βεκρής

Μεταφράσεις

Ι. Αληζιώτη

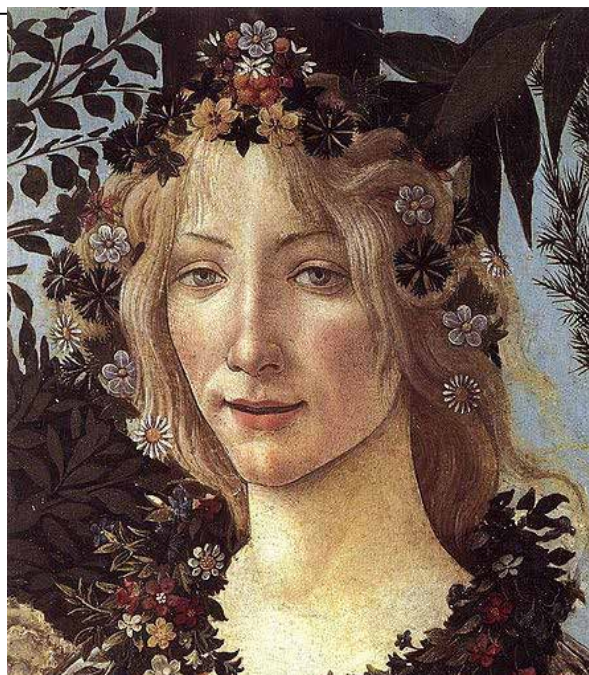
Συνεργάτες

Σ. Παττακός, Σ. Κουκουβής, Ν. Τύμη, Π. Βεκρής,
Λ. Αλεξανδράκη, Β. Γεωργιοπούλου, Γ. Βούλγαρης
Χ. Κληματσίδας, Κ. Δαϊκίδου, Α. Χατζημαλάση
Έ. Μιλοβάνοβα, Δ. Γακηλάζος, Ι. Σταυρουλάκης,
Ν. Κομπογιάννης, Μ. Κατίνας, Φ. Ζαχαριάδης, Γ.
Πίτσικας, Ο. Παππάς

περιεχόμενα

3. Από τον εκδότη
4. Εσωτερική ερμηνεία της Άνοιξης του Botticelli
8. Άνοιξη
10. Εαρινή Ισημερία (21 Μαρτίου)
12. Έθιμα με θέμα τον ερχομό της Άνοιξης και της Αναγέννησης
20. Έθιμα με θέμα τη γιορτή του Αγίου Γεωργίου
22. Έθιμα με θέμα το Πάσχα
28. Έθιμα μετά το Πάσχα / Ταφικά έθιμα
34. Στο επόμενο τεύχος

Από τα πανάρχαια χρόνια οι άνθρωποι σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του πλανήτη μας προσπαθούσαν να είναι σε αρμονία με τους ρυθμούς της Φύσης. Μέρος αυτής της προσπάθειας ήταν και ο πανηγυρικός εορτασμός του Ήλιου στις περιόδους ακριβώς που συνέπιπταν με τα τέσσερα χαρακτηριστικά σημεία της ετήσιας φαινόμενης τροχιάς του γύρω από τη Γη. Δηλαδή τις ισημερίες και τα ηλιοστάσια. Στις συγκεκριμένες ημερομηνίες τοποθετούνταν πάντα μεγάλες γιορτές, ο απόηχος των οποίων φτάνει ως τις μέρες μας. Οι πανάρχαιες αυτές τελετουργίες κατέχουν ακόμη και σήμερα αξιόλογη θέση στην κοινωνική και θρησκευτική συγκρότηση των κοινωνιών μας.

Στις ισημερίες και στα αντίστοιχα ηλιοστάσια τοποθετήθηκαν σπουδαίες γιορτές με θαυμάσιο τελετουργικό και λαϊκά έθιμα τα οποία, εκχριστιανισμένα (στην Δύση) επιβιώνουν μέχρι σήμερα.

Στην εαρινή ισημερία (την αρχή της Άνοιξης) στην οποία παλαιότερα γιορτάζονταν τα Ιλάρια, τα μυστήρια του Όσιρη και της Ίσιδας, σήμερα γιορτάζονται ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου και η Σύλληψη του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου. Οι γιορτές των Παθών, δηλαδή του θανάτου και της ανάστασης του Θεού Ήλιου υπήρχαν σε όλες τις ηλιολατρικές θρησκείες της Ανατολής και ήταν ο προάγγελος του χριστιανικού Πάσχα. Στην Αίγυπτο σχετίζονταν με τον θάνατο και της ανάστασης του Όσιρη. Στην Ελλάδα και τη Φρυγία ήταν τα Πάθη του Άττη, ενώ πραγματοποιούνταν και το βάπτισμα του αγάλματος της Κυβέλης, της Μεγάλης Μητέρας των θεών. Στους Φοίνικες, και κατόπιν στους Έλληνες, γιορτάζονταν ο θάνατος και η ανάσταση του Άδωνη. Η αναπαράσταση της ταφής και της ανάστασης του Άδωνη λέγεται ότι κρατούσε μία εβδομάδα- όπως ακριβώς η Μεγάλη Εβδομάδα στον Χριστιανισμό. Οι ειδικοί μελετητές των θρησκειών υποστηρίζουν ότι όπως ο Άττις, ο Άδωνης, ο Μίθρας και άλλοι θεοί της Ανατολής έτσι και ο Ιησούς πέθανε και ύστερα αναστήθηκε.

Σχεδόν όλοι οι ευρωπαϊκοί λαοί γιόρταζαν με λαμπρές τελετές την εαρινή ισημερία, που για πολλούς από αυτούς σηματοδοτούσε την αρχή του έτους. Αυτή η ημερομηνία, η πρώτη μέρα της άνοιξης, συμβάδιζε με την αναγέννηση της φύσης ύστερα από τον παγωμένο χειμώνα.

Όλα τα έθιμα και οι τελετουργίες που περιγράφουμε σε αυτό το τεύχος του περιοδικού μας δεν πρέπει να σβήσουν, γιατί μας συνδέουν με τις ρίζες μας, με τον ετήσιο ηλιακό κύκλο και μας θυμίζουν όχι μόνο την πολιτιστική μας κληρονομία αλλά και την ανθρωπίνη. Δυστυχώς, στον δυτικό κυρίως κόσμο η απομάκρυνση από την ύπαιθρο, τις παραδόσεις και τις αξίες της Μητέρας Γης έχει ως αποτέλεσμα τη σταδιακή απομάκρυνση του ανθρώπου από την αληθινή του φύση. Αναβιώνοντας τα έθιμα της Άνοιξης (και όχι μόνο) και συμμετέχοντας σε αυτά μπορούμε να απελευθερωθούμε από την σκλαβιά της υλικής ανάγκης ενός καταναλωτικού τρόπου ζωής. Μόνο έτσι θα καταλάβουμε το έγκλημα εις βάρος της Μητέρας Γης και θα σταματήσουμε να είμαστε συνένοχοι της καταστροφής της. Είμαστε παιδιά του Ήλιου και της Γης και πρέπει να προσπαθήσουμε να ταυτιστούμε με τους ρυθμούς τους.

editorial

Μετά από 40
συνεχόμενα
χρόνια έκδοσης
του περιοδικού
Νέα Ακρόπολη
συνεχίζουμε να
αναζητούμε τη
φιλοσοφική λίθο...

Όλα τα παραπάνω
δεν αποτελούν
πλέον για μας
διανοητικές
αλήθειες, αλλά
έναν τρόπο ζωής,
που βελτιώνει
καθημερινά τον
εαυτό μας και τον
κόσμο.

Το αλχημικό έργο
βρίσκεται σε
εξέλιξη...

Εσωτερική Ερμηνεία της Άνοιξης του Botticelli

Κείμενο: Jorge Ángel Livraga

Η εσωτερική ερμηνεία ενός από τα πιο διάσημα έργα του κόσμου, δεν είναι καρπός φαντασίας, αλλά αποκάλυψη του βασικού κλειδιού που χρησιμοποίησε ο ιδιοφυής Sandro Botticelli για να αναπαραστήσει θαυμάσια το πέρασμα της Ψυχής στην ενσάρκωμένη εκδήλωση.

Είναι απαραίτητη μια εισαγωγή στο υπέροχο κίνημα του Ουμανισμού-δυστυχώς μέχρι σήμερα ελάχιστα κατανοητό από ειδικούς που επηρεάζονται από την κεντροευρωπαϊκή νοοτροπία του αποκλεισμού-για να γνωρίσουμε τα νέα ρεύματα ιστορικής ερμηνείας που αναδύονται ενόψει του XXI αιώνα.

Καταρχάς, διευκρινίζουμε ότι οι υποδιαίρεσεις του ανθρώπινου παρελθόντος που γνωρίζουμε ως «Ιστορία», παρόλο που βασίζονται σε πραγματικά γεγονότα, ανταποκρίνονται στο ύψος των πιθανών ερευνών και των γενικευμένων κριτηρίων των ειδικών. Οι τελευταίοι εστιάζουν πρώτα απ' όλα σ' έναν παιδαγωγικό στόχο, επειδή ιστορία που δεν διδάσκεται δεν είναι «Ιστορία» σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις.

Μέχρι τα μέσα του 20ου αιώνα, η δυτική μας κουλτούρα είχε διαιρέσει το πρόσφατο παρελθόν της στις εξής περιόδους:

- Κλασική Περίοδος, από τον 6ο αιώνα π.Χ. μέχρι τον 5ο αιώνα μ.Χ., που συμπίπτει με την πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας στη Δύση.
- Μεσαιωνική Περίοδος, από τον 5ο - 6ο αιώνα μ.Χ. μέχρι τον 15ο αιώνα μ.Χ. Είναι ο αιώνας που η Κωνσταντινούπολη πέφτει στα χέρια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, και σύμφωνα με άλλους ο Χριστόφορος Κολόμβος ανακαλύπτει την Αμερική.
- Νεότερη Περίοδος, από τότε μέχρι τον 18ο αιώνα, με τη Γαλλική Επανάσταση.
- Σύγχρονη Περίοδος, από τότε μέχρι τις μέρες μας.

Όπως βλέπουμε, αυτή είναι μια ταξινόμηση της Ιστορίας που δεν μπορεί να αποκλείσει άλλες, λιγότερο ή περισσότερο βάσιμες, αλλά όλες υπό αμφισβήτηση.

Οι καινούργιες ερμηνείες θεωρούν ότι ο Μεσαίωνας τελειώνει την περίοδο που σήμερα θα ονομάζαμε Ύστερο Μεσαίωνα, δηλαδή αμέσως μετά τις Σταυροφορίες, γύρω στον

12ο αιώνα. Αυτή η νέα οπτική προσεγγίζει τη δική μας άποψη για το «νεότερο» και βγάζει από τα μεσαιωνικά σκοτάδια γεγονότα τόσο σημαντικά όπως είναι η γοτθική τέχνη, η επανένωση των εφαρμοσμένων επιστημών και της κληρονομιάς του κλασικού κόσμου.

Αυτή η αντίληψη είναι επίσης πολύ πιο ελαστική από την προηγούμενη, επειδή η Ευρώπη, αναμφισβήτητη μήτρα του σύγχρονου πολιτισμού, δεν βίωσε τις ίδιες παραμέτρους ταυτόχρονα και σε όλη τους την έκταση. Για παράδειγμα, η Ιβηρική Χερσόνησος δεν γνώρισε τον Ύστερο Μεσαίωνα, μια και η αραβική κατοχή την διατήρησε σ' ένα σχετικά υψηλό επίπεδο ζωής και κουλτούρας από τον 8ο αιώνα. Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία, με τις αντανάκλασεις της στην Ιταλική Χερσόνησο και στον ελληνικό κόσμο διατήρησε μια κάποια ιδιαίτερη μορφή της «κλασικής εποχής» μέχρι τον 14ο – 15ο αιώνα.

Ακριβώς σε αυτό το τελευταίο κομμάτι τοποθετείται η Αναγέννηση. Χάρη στη συμβολή ορισμένων βυζαντινών βιβλιοθηκών και μουσείων και στις επαφές με τους υψηλούς αραβικούς πολιτισμούς που διέσωζαν, περιέργως, υπολείμματα της αρχαίας Βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας σε αντίγραφα και μεταφράσεις, θα άναβαν τα πιο έντονα φώτα της Αναγέννησης στο βόρειο τμήμα της σημερινής Ιταλίας. Σ' αυτή την Αναγέννηση μπορούμε να τοποθετήσουμε την εμφάνιση της πλατωνικής Ακαδημίας κυρίως στις περιοχές της Φλωρεντίας και της Βενετίας, με πολυάριθμες αντανάκλασεις που έφτασαν μέχρι τη Ρώμη.

Με παρόμοιο τρόπο, η δουλειά των πρώτων Ναϊτών, των Καθαρών και των Αλβιγηνών καθώς και άλλες μορφές έρευνας για το έργο του Πλάτωνα και του Πυθαγόρα, του Όμηρου και του Βιργίλιου, έδωσαν μια ανοδική ώθηση στον τότε κόσμο, μια αρχιτεκτονική της σκέψης και μια αναζωπύρωση του εσωτερισμού.

Νέες υποθέσεις αναφέρουν ότι αυτός ο άνθρωπος που ονομαζόταν Χριστόφορος Κολόμβος (αυτός που φέρει τον Χριστό και το Φως του Αγ. Πνεύματος), θα οδηγούσε τις καραβέλες του με τους ναϊτικούς σταυρούς στα πανιά, μέσα από θαλάσσιες διαδρομές που γνώριζαν ήδη οι Μνημένοι σ' αυτές τις «αδελφότητες» εδώ και πολλούς αιώνες. Βασιζόταν σε ναυτικούς και ιστορικούς χάρτες της εποχής των Πτολεμαίων και των Ρωμαίων, όπως το αντίγραφο του

Πιθανή αυτοπροσωπογραφία του Botticelli (1475)

15ου αιώνα που βρίσκεται στο μουσείο Topkapı της σημερινής Κωνσταντινούπολης, γνωστό ως «Χάρτης του Piri Reis», όπου απεικονίζεται όχι μόνο η Αμερική αλλά και... η Ανταρκτική!

Σε μια τόσο ιδιαίτερη στιγμή της Ιστορίας, γεννιέται το 1437 στη Φλωρεντία ο Alessandro Botticelli, του οποίου το πραγματικό επίθετο ήταν Filipepi. Λίγα γνωρίζουμε για τα παιδικά του χρόνια, αλλά φαίνεται πώς το όνομα που τον έκανε διάσημο το πήρε από έναν αργυροχόο στον οποίο εργαζόταν ως μαθητευόμενος, σύμφωνα με τις συνήθειες της εποχής.

Στο πολιτιστικό πεδίο αντιμάχονται δυο τάσεις: από τη μια ο αριστοτελικός «σχολαστικισμός» αναμειγμένος με τον χριστιανισμό που είχε επικρατήσει στα λίγα κέντρα γνώσης που διατηρήθηκαν στον Μεσαίωνα, και από την άλλη, οι «ακαδημαϊστές» που εμπνέονταν από όλους τους κλασικούς, κυρίως από τον Πλάτωνα. Το πλήρες έργο του τελευταίου (αυτό που σώθηκε) έγινε γνωστό μόλις το 1477, από τον Marcillo Ficino, χάρη στην προστασία του Κόζιμου των Μεδίκων. Σύμφωνα με τον Auerbach, αυτό και μόνο το γεγονός έφτανε για να «δώσει νέα μορφή στον κόσμο». Και πράγματι, από τον 13ο αιώνα ο κόσμος άρχισε να παίρνει μια νέα μορφή, η οποία, λόγω του νόμου της αιώνιας επιστροφής, ανταποκρινόταν στο κλασικό σχήμα, που είχε παραμερίσει ο δυτικός πολιτισμός όταν

έκλεισε η Ακαδημία του Πλάτωνα, όταν κήκε η Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας και όταν ο Κύριλλος διέταξε τον θάνατο της νεοπλατωνικής Υπατίας (της οποίας τα «παγανιστικά» οστά αποφλοιώθηκαν με κογχύλια πριν αποτεφρωθούν) στην Αλεξάνδρεια. Εκείνη την τρομακτική εποχή της έλευσης του Μεσαίωνα, καταστράφηκε και το Σεραπείο. Δεκαοκτώ ζευγάρια βόδια τραβούσαν καθεμιά από τις στήλες του, ενώ οι γιατροί και ιερείς του Θεού-θεραπευτή βρίσκονταν μέσα σ' αυτό.

Αλλά καθώς στο συγκεκριμένο άρθρο δεν μπορούμε να επεκταθούμε στα πνευματικά και ψυχολογικά κίνητρα του Botticelli, επιστρέφουμε στο κεντρικό μας θέμα.

Η Άνοιξη είναι ένας πίνακας 203 cm επί 314 cm, ζωγραφισμένος με λάδι και τέμπερα. Εκτίθεται στη Γκαλερί Uffizi της Φλωρεντίας, στην Ιταλία. Μαζί με το έργο Γέννηση της Αφροδίτης, του ίδιου ζωγράφου, αποτελεί αυτό που οι ειδήμονες αποκαλούν «εικαστικό αποκορύφωμα» του αναγεννησιακού νεοπλατωνισμού. Δημιουργήθηκε το 1477 ή στις αρχές του 1478 και αγοράστηκε από τον Lorenzo de Pier Francesco των Μεδίκων, ξάδερφο του Lorenzo του Μεγαλοπρεπή. Η ιστορία του, από τότε και μετά, είναι ομιχλώδης. Ο δημιουργός του πέθανε γέρος το 1515, μετά από πολλές δυστυχίες που τον οδήγησαν μέχρι και να συνάψει φιλίες με τον Πάπα Σίξτο τον Δ' και τον Σαβοναρόλα.

Στην περιουσία των Μεδίκων παραμένει ακόμη το 1638. Λέγεται ότι εκείνη την εποχή είχε κάποιο «διάκοσμο» (κάδρο; Σκαλιστό ξύλο; Τοιχογραφία;). Δεν γνωρίζουμε γιατί η Άνοιξη ζωγραφίστηκε σε καμβά και η Αφροδίτη σε ξύλο. Αναφέρουμε και τη Γέννηση της Αφροδίτης επειδή, κατά κάποιο τρόπο, είναι η συνέχεια του πίνακα του θεματός μας. Ακόμη και χρονολογικά, επειδή ζωγραφίστηκε έναν χρόνο αργότερα. Και τα δυο έργα παρέμειναν άθικτα μετά από πολλές περιπέτειες και από το 1815 βρίσκονται στους Uffizi, όπου παραμένουν μέχρι και σήμερα. Μια αξιοσημείωτη λεπτομέρεια είναι ότι κανείς δεν ασχολείται μαζί τους μέχρι τον 19ο αιώνα. Από τότε όμως και μετά ελκύουν την προσοχή των μελετητών, ειδικά η Άνοιξη, επειδή τα ντοκουμέντα που βρέθηκαν και μελετήθηκαν από το 1945 την καθιστούν ως τον πίνακα-σύνθεση όλου του πλατωνικού ή νεοπλατωνικού κινήματος που ανακίνησε η ιταλική Αναγέννηση. Ένα γράμμα του Ficino προς τον θεωρητικό του μαθητή Botticelli, τον προτρέπει να ερμηνεύσει το ωροσκόπιό του, στο οποίο υπήρχε αστρολογική σύνοδος

του Ερμή με την Αφροδίτη. Υπάρχει ακόμη και η άποψη ότι ο πίνακας εμπερικλείει ένα αρχαίο Μυητικό «Μυστήριο», που ανακτήθηκε από εκείνους του Πλατωνικούς, οι οποίοι ίσως να είχαν πρόσβαση σε βιβλία ή παραδοσιακές πηγές, που οι θρησκευτικές διαμάχες της Μεταρρύθμισης και της Αντιμεταρρύθμισης, με το κυνήγι των μαγισσών, είχαν θάψει.

Ο Οβίδιος αναφέρει έναν μύθο όπου η νύμφη Χλωρίδα παγιδεύεται από τον κρύο άνεμο Ζέφυρο. Δραπετεύει και δημιουργώντας τα λουλούδια, παίρνει το όνομα Φλώρα ή Αφροδίτη-Αρμονία. Μιλάει για τον Έρωτα και τη μετάλλαξη μέσα από τις χάρες μέχρι το "remeatio" ή επιστροφή στην πρωταρχική-πνευματική κατάσταση την οποία θα φροντίσει ο ορφικός Μερκούριος, που κατευθύνοντας τις Ψυχές μετά θάνατον, θα τις οδηγήσει στην Υπερβατική Έκσταση. Είναι φανερό ότι αυτό που μας δείχνει ο πίνακας δεν απέχει πολύ, αλλά είναι πολύ κοντά σ' αυτό το κλασικό κείμενο.

Τελευταία, βασιζόμενοι σε γνήσιες ιταλικές πηγές, κάποιοι δίνουν την εξής εσωτερική ερμηνεία του πίνακα:

Ο πίνακας διαιρείται σε δυο πλευρές, μ' ένα κέντρο όπου κυριαρχεί η Αφροδίτη-Μητέρα ή Θεά της Αγάπης. Στη δεξιά άκρη βλέπουμε τη γαλαζία αναπαράσταση του ανέμου Ζέφυρου, που προσπαθεί να αρπάξει τη νύμφη Χλωρίδα, η οποία, παγιδευμένη, πετάει λουλούδια: είναι η δύναμη της Αγάπης που την ακολουθεί, την ωθεί να γεννήσει άνθη και με αυτή την καινούργια ενέργεια μεταμορφώνεται σε Φλώρα: σε Ομορφιά. Ο Ζέφυρος είναι ισοδύναμος του Κάρμα που ωθεί αναπόφευκτα την Ψυχή στον εκδηλωμένο κόσμο, που αναπαριστάνεται με το άλσος-κήπο. Η Χλωρίδα, της οποίας το όνομα είναι λευκό, είναι σύμβολο της αγνής Ψυχής... αλλά και του χειμωνιάτικου κρύου. Ο σπόρος είναι θαμμένος στο χειμωνιάτικο χώμα όπως η Ψυχή στο υλικό, άψυχο σώμα.

Η Άνοιξη είναι η Floris. Είναι η ίδια Ψυχή (πρέπει να δούμε τον πίνακα από τα δεξιά προς τα αριστερά και είναι ακολουθία του ίδιου πράγματος), αλλά πλέον ανθισμένη και, λόγω υπεραφθονίας, προσφέρει τα άνθη που γεμίζουν τα χέρια της. Είναι η ανθρώπινη Ψυχή που ξυπνά στον Πνευματικό κόσμο. Μην ξεχνάμε ότι, σύμφωνα με τους αλχημιστές, η άνοιξη είναι η πιο κατάλληλη εποχή του χρόνου για να ξεκινήσει το Μεγάλο Έργο: η μετάλλαξη του μόλυβδου σε πνευματικό χρυσό.

Στο δεύτερο μισό του πίνακα βλέπουμε τις τρεις Χάριτες, ευλογημένες από την Αφροδίτη. Αυτή η θεά του Έρωτα είναι

η κεντρική, κυριαρχεί στο παρελθόν, στο παρόν και στο μέλλον. Είναι ο άξονας όλων. Είναι ο Πλατωνικός Έρως, που επικρατεί σε κάθε εκδηλωμένο ον και γεννιέται ανάλογα με την ανάγκη και τον βαθμό συνείδησης του καθενός. Σ' αυτόν τον «Παράδεισο», η Αφροδίτη καταλαμβάνει τον χώρο όπου στη Βίβλο κατέχει το δέντρο του καλού και του κακού.

Όσο για τις τρεις χάριτες: εκείνη στα δεξιά είναι η Καλλονή, η Ομορφιά. Η κεντρική είναι η Αγνότητα και η αριστερή είναι η Ηδονή, η Ηδυπάθεια. Ηδονή και Αγνότητα είναι ενωμένες με την Ομορφιά, επειδή καθεμιά από αυτές περιέχει ομορφιά στη δράση της, με την πλατωνική έννοια της Αισθητικής ως μία μορφή της Ευτυχίας, της οποίας άλλη όψη είναι η Ηθική. Στον πίνακα, η Ηδονή κοιτάει μόνο την Ομορφιά, επειδή σε όλα όσα είναι όμορφα υπάρχει μια μορφή ηδονής και είναι μια από τις δυνατότητες που η Αφροδίτη δίνει στην Ψυχή-άνοιξη. Η Αγνότητα, είναι κι αυτή όμορφη, αλλά από τον ουρανό, στο κέντρο, τη σημαδεύει μ' ένα φλεγόμενο βέλος ένας τυφλός Έρως. Ο Έρως καταλαμβάνει αυτή τη θέση επειδή, όπως λέει ο Ησίοδος, είναι ο αρχαιότερος των θεών. Είναι η Μεγάλη Δύναμη που έκανε τα πάντα να αρχίσουν να κινούνται (μην ξεχνάμε ότι στα Μυστήρια, αυτό που συνέβαινε στο Σύμπαν ή Μακρόκοσμο, συνέβαινε και στον Άνθρωπο ή Μικρόκοσμο).

Η Αγνότητα, φλεγόμενη από αυτή τη Δύναμη Αγάπης, θα στηρίξει τον κόσμο (δηλαδή τον παρατηρητή) και θα κατευθύνει το βλέμμα του προς τον Θεό Ερμή-Μερκούριο, Δάσκαλο της Σοφίας, γνώστη των Μυστηριακών Πραγμάτων. Αυτός, με το μαγικό του κηρύκειο, αποτελούμενο από το κεντρικό ραβδί της Δύναμης των Μάγων και τα δυο φίδια (εν προκειμένω με όψη αλχημικών δράκων) των Συμπληρωματικών Δυνάμεων που κινούν τον κόσμο και αναπαριστούν το λευκό και το μαύρο, το θηλυκό και το αρσενικό κλπ, διαλύει τα ομιχλώδη σκοτάδια της άγνοιας.

Υπονοεί ότι η Ανθισμένη Ψυχή ή Άνοιξη θα απορρίψει την ηδονή και θα επιλέξει την αγνότητα, που θα την οδηγήσει στον θάνατο του εκδηλωμένου, στη Μεγάλη Σοφία. Αυτό που στην Ανατολή ονομάζουν Νιρβάνα.

Αυτός είναι ο κύκλος στο μυητικό κλειδί ερμηνείας, που αντικατοπτρίζεται σ' αυτό το υπέροχο έργο ζωγραφικής όπου όλα αποπνέουν ομορφιά, καθαρή, φως και αγάπη. Το ίδιο συμβαίνει και στον άλλο πίνακα, στη γέννηση της Αφροδίτης, όπου το Μαγικό Κογχύλι, το ίδιο που για αιώνες κρατούσαν

οι προσκυνητές του Αγ. Ιακώβου της Κομποστέλλα, μέχρι τις τελικές ακτές της θάλασσας, είναι το πλοίο τους δίχως τιμόνι και κουπιά. Ο άνεμος κάνει να ανθίζουν τα μακριά αγγελικά μαλλιά της, που συγκρατεί σεμνά, ελπίζοντας να την καλύψουν με τον μανδύα της εκδήλωσης.

Ο συγγραφέας αυτού του άρθρου ευχαριστεί για την ανεκτίμητη συνεργασία τους εκπροσώπους του Διεθνούς Οργανισμού Νέα Ακρόπολη στην Ιταλία, καθηγητές Ettore Realini και Elba Tejada. Θα ήταν πολύ καλό, σε όλον τον πλανήτη, να συνεργαστούν εκείνοι που έχουν πρόσβαση στις γνώσεις για την εκ νέου ερμηνεία της πολιτιστικής κληρονομιάς που κατέχουμε και να μεταβιβάσουν στις νέες γενιές μια κουλτούρα καθαρή από μίσση και διαχωρισμούς, που σφυρηλατεί ένα νέο και καλύτερο κόσμο.

Πρωτοδημοσιεύτηκε στο ισπανικό περιοδικό Νέα Ακρόπολη, αρ. τεύχους 136, Μαδρίτη, Μάρτιος 1986.

Άνοιξη, εποχή της αναγέννησης, ζωοφόρος, εκστατική. Εποχή της ακμής, της ένωσης, της αναδημιουργίας. Η έναρξη μετά το τέλος, η ανανέωση, η ελπίδα. Η λυτρωτική επανάληψη της αρχέγονης πράξης της κοσμικής δημιουργίας, αυτής της αέναης επιστροφής στον μυθικό χρόνο...

Η Άνοιξη είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον άνθρωπο και με ό,τι τον πλαισιώνει κοινωνικά, πολιτιστικά και πολιτισμικά: παραδόσεις, γιορτές, ήθη και έθιμα. Εγκαινιάζει έναν νέο χρονικό κύκλο, γι' αυτό δεν είναι τυχαίο ότι ο πρώτος μήνας της Άνοιξης σε πολλούς πολιτισμούς είναι ο πρώτος μήνας του χρόνου. Οι παραδόσεις, οι γιορτές, τα ήθη και τα έθιμα ενός λαού, ενός τόπου αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της κουλτούρας του και είναι ο πιο άμεσος τρόπος σύνδεσης του παρελθόντος με το παρόν.

Αναζητούμε τις ρίζες μας σε αρχαίες παραδόσεις και γιορτές των Ελλήνων που γίνονταν για να τιμήσουν τον ερχομό της Άνοιξης, και έτσι μας μεταφέρεται η αξία που είχε γι' αυτούς η νίκη της Άνοιξης πάνω στον χειμώνα, της ζωής πάνω στον θάνατο, του φωτός πάνω στο σκοτάδι. Αναγνωρίζουμε και συνδεόμαστε με αυτή την πολύ λεπτή γραμμή φωτός που ξεκινάει από πολύ μακριά και παλιά και φτάνει σε εμάς ως οδηγός...

Με αυτόν τον τρόπο και με τους κατάλληλους αποσυμβολισμούς φτάνουμε στην ουσία, που δεν είναι τίποτα άλλο παρά η αρχέγονη σύνδεση με το Αόρατο, με το Ιερό, δηλαδή με τα Μυστήρια. Αυτό μας επαναπροσδιορίζει και πιστοποιεί την ταυτότητά μας.

Η εποχή της Άνοιξης είναι πολύ ιδιαίτερη, όπως κάθε εποχή βέβαια. Έχει κάποια στοιχεία που τα δίνει γενναιόδωρα στους ανθρώπους, και καταρχύν τον Ήλιο, που είναι ιδιαίτερα φανερός και λαμπερός αυτή την εποχή. Η πρώτη ακτίνα του Ήλιου, η πρώτη πράσινη όπως λέγεται, που ανατέλλει στην εαρινή ισημερία στις 21 Μαρτίου, είναι η είσοδός μας στην αρχή ενός νέου κύκλου. Ναι, θα μπορούσε να θεωρηθεί η αρχή του έτους, γιατί ξεκινάει με ζωή. Μετά τον «θάνατο» του Χειμώνα, έρχεται η «ανάσταση».

Η Άνοιξη φέρνει ανανέωση, φέρνει ομορφιά, αρώματα και χρώματα, μοσχοβολάει η φύση, μοσχοβολούν τα σπίτια και οι άνθρωποι. Μετά από εξαγνισμούς και καθάρσεις, που κάθε γιορτή και κάθε έθιμο επιβάλλουν, ουσιαστικά βοηθιέται ο άνθρωπος να αναγεννηθεί και να αναστηθεί μαζί με τον Όσιρι, μαζί με τον Διόνυσο, μαζί με τον Άδωνη, μαζί με τον Λάζαρο και τον Χριστό. Ο άνθρωπος πενθεί, συμπάσχει, στρέφεται μέσα στον εαυτό του και στο σκοτάδι, για να κάνει μια εσωτερική πορεία μέχρι να ξαναβγεί στο φως. Ένα βίωμα απαραίτητο για να συνεχίσουν η ζωή και οι κύκλοι της την ατέρμονη τους πορεία, συμβαδίζοντας πάντα με τους νόμους της φύσης και τους κύκλους του σύμπαντος. Μαζί με τον Αϊ-Γιώργη, ο καθένας μας μπορεί να σκοτώνει τον δράκο και να απελευθερώνει την ψυχή του, να εξαγνίζεται και να γεννιέται «καινούριος» και πιο καλός μέχρι την επόμενη Άνοιξη.

Εναρμονιζόμενος με την εποχή, ο άνθρωπος δηλώνει την πίστη του και την απόλυτη αφοσίωσή του, χορεύει εκστασιασμένος πάνω στα κάρβουνα, χορεύει στους αγρούς και στις πλατείες κάνοντας σπείρες. Χαίρεται, ερωτεύεται και αγαπάει. Χρησιμοποιεί τη φύση για να εκφραστεί και γίνεται μάγος διώχνοντας το κακό.

«Όπου κι αν κοιτάζω ανθίζουν

στα μάτια μου λουλούδια...»

Εαρινή Ισημερία (21 Μαρτίου)

Κείμενο: Συγγραφική Ομάδα

εν θα μπορούσε να παραληφθεί και μια εκτενής αναφορά στην ιδιαίτερη αυτή ημέρα της εποχής που σηματοδοτεί την αναγέννηση της φύσης και την αέναη σύνδεση με το μυστήριο της ζωής.

Η ημέρα αυτή ήταν για πολλούς αρχαίους λαούς ένα ημερολογιακό ορόσημο και είχαν ορίσει την εαρινή ισημερία ως πρωτοχρονιά τους. Οι Βαβυλώνιοι, που τότε άρχιζε το πολιτικό ημερολογιακό τους έτος, την αποκαλούσαν Ακιτού και τιμούσαν τον θεό Μαρντούκ. Την ημέρα αυτή, 2.000 χρόνια πριν την έλευση του Χριστού, ψαλλόταν το Ενούμα Έλις, το έπος της Δημιουργίας. Οι ιερείς έκαναν ικεσίες στους θεούς από το ιερό Μπίτ Ακιντού, όπου κατέληγε η λεωφόρος των τελετών Αϊμπουρσαμπού. Το έπος της Δημιουργίας ήταν το σπουδαιότερο μέρος της βαβυλωνιακής γιορτής του νέου χρόνου που συνέπιπτε με την εαρινή ισημερία, καθώς η απαγγελία του συνδεόταν με τη δραματική αναπαράσταση του θανάτου και της ανάστασης του θεού της βλάστησης. Οι αρχαιότεροι μύθοι του θανάτου και της ταυτόχρονης ανάστασης του θεού αυτού υπάρχουν σε πολλούς θρύλους της Μεσοποταμίας με πολλά αλληγορικά και συμβολικά στοιχεία.

Στην Αίγυπτο το θεϊκό ζευγάρι Ίσιδα και Όσιρις συμβόλιζαν τον εποχικό θάνατο αλλά και την αναγέννηση της φύσης, και γιόρταζαν τον ερχομό της Άνοιξης την εαρινή ισημερία. Ονόμαζαν τη γιορτή αυτή Πισάχ που σημαίνει διάβαση και

κατά τη διάρκειά της γιορταζόταν το πέρασμα του φωτοδότη ήλιου από το εαρινό ισημερινό σημείο Γ, ένα από τα δύο σημεία όπου ο ουράνιος Ισημερινός τέμνεται με την εκλειπτική. Την 21η Μαρτίου, κατά το αιγυπτιακό ημερολόγιο, ημέρα της εαρινής ισημερίας, γιόρταζαν τα μεγάλα μυστήρια του θεού Όσιρι.

Οι Εβραίοι υπόδουλοι των Αιγυπτίων τελούσαν μαζί τους την εαρινή ισημερία. Την διατήρησαν και μετά την έξοδό τους από την Αίγυπτο. Οι ηγέτες τους, για να τη διαχωρίσουν από την αιγυπτιακή γιορτή του περάσματος του ήλιου από το εαρινό ισημερινό σημείο, την συσχέτισαν με τη διέλευσή τους από την Ερυθρά θάλασσα και την έξοδο από τη δουλεία της Αιγύπτου. Παραφράζοντας επίσης την αιγυπτιακή ονομασία Πισάχ είπαν τη δική τους αντίστοιχη γιορτή Πασάχ, δηλαδή Πάσχα, που σήμαινε τη διάβασή τους από τη δουλεία στην ελευθερία. Στους Φοίνικες και στους Έλληνες γιορτάζονταν ο θάνατος και η ανάσταση του Άδωνη. Στην Αθήνα, κατά την εαρινή ισημερία στη διάρκεια του αττικού μήνα Ελαφβολιώνα, τελούνταν τα Αδώνια προς τιμήν του θεού Άδωνη και της Αφροδίτης. Οι τελετές διαρκούσαν 2 μέρες: η πρώτη ονομαζόταν Αφανισμός (κάθοδος στον Άδη), η δεύτερη Εύρεσις, και σ' αυτήν ψάλλονταν οι λεγόμενοι Αδώνιοι ύμνοι.

Κατά την πρώτη μέρα του Αφανισμού οι Αθηναίες πενθηφορούσαν και πραγματοποιούσαν όλα τα σχετικά για

τις κηδείες. Θρηνούσαν τον χαμό του Άδωνη κρατώντας αναμμένα κεριά και ομοιώματά του. Στόλιζαν το ομοίωμα με λουλούδια ψάλλοντας πένθιμα τραγούδια, τους λεγόμενους Αδωνιασμούς, με τη συνοδεία αυλών. Αυτή η γιορτή είχε λαϊκό χαρακτήρα. Γινόταν περιφορά και νεαρές κοπέλες έφαιναν το ομοίωμα με άνθη, τα οποία συμβόλιζαν τη μαραμμένη νεότητα του θεού. Τότε παρουσιάζονταν οι Κήποι του Αδώνιδος. Οι γυναίκες, κατά την περιφορά και αναμένοντας την ανάσταση του θεού, κρατούσαν φυτά μάραθου, σιταριού ή κριθαριού μέσα σε γλάστρες ή σε όστρακα. Τα φυτά αυτά μεγαλώνουν πολύ γρήγορα και τα είχαν σπείρει τις προηγούμενες μέρες, έτσι ώστε να έχουν βλαστήσει τις μέρες της περιφοράς του ομοιώματος του θεού. Μετά την περιφορά του ομοιώματος του θεού, οι ιερείς το βάφτιζαν σε μια πηγή ή στα νερά ενός ποταμού σε μια τελετή εξαγνισμού. Τη δεύτερη μέρα οι γυναίκες έπλεναν το άγαλμά του, το άλειφαν με αρώματα, το τύλιγαν σε ένα πράσινο σάβανο και στη συνέχεια το έφερναν πίσω στον ναό με τραγούδια χαράς λέγοντας ότι ο θεός αναστήθηκε. Συνεπώς, κατά την Εύρεση πραγματοποιούνταν η Ανάσταση του Άδωνη και ο λαός την γιόρταζε με χορούς και με τραγούδια.

Όπως για όλα τα μυστήρια έτσι και για τα Αδώνια ελάχιστα στοιχεία είναι γνωστά. Κάποια μαρτυρία υπάρχει από τον Ιούλιο, Λατίνο πολιτικό και συγγραφέα του 4ου μ.Χ. αιώνα, στο «Φθιρμικό Ματέρνο», ο οποίος το 347 μ.Χ. ασπάστηκε τον χριστιανισμό. Στο έργο του αναφέρει ότι η αναπαράσταση του θανάτου και της ανάστασης του Άδωνη κρατούσε μια εβδομάδα, όπως η Μεγάλη Εβδομάδα στον χριστιανισμό. Αναφέρει ότι, κατά τη διάρκεια της τελετής, μαυροφορεμένες γυναίκες θρηνούσαν το ομοίωμα. Όταν σταματούσαν τα μοιρολόγια, ο ιερέας μύρωνε τα χείλη των παρόντων πιστών ενώ ο χώρος του ναού φωτιζόταν και αναφωνούσε «έχετε θάρρος ευσεβείς πιστοί που έχετε μνηθεί στα μυστήρια του θεού, γιατί θα υπάρξει για σας σωτηρία από τους πόνους». Ακολουθούσαν χαρμόσυνες εκδηλώσεις των πιστών.

Ο Άδωνης, όταν κατέρχεται στον Άδη, ανακηρύσσεται Άρχοντας των νεκρών και παίρνει την προσωινυμία Ποιμένας της Γης. Όταν τελειώνει η παραμονή του στον Άδη και κατευθύνεται στον επάνω κόσμο, ανασταίνεται και ονομάζεται Ουράνιος Ποιμένας. Το έθιμο αυτό διατηρείται αναλλοίωτο σε μέρη της Μακεδονίας και της Θράκης κατά την περιφορά του επιταφίου το Πάσχα.

Ο Άδωνης συμβόλιζε τη βλάστηση, ο θάνατός του τον ερχομό του Χειμώνα και η ανάστασή του, αντίστοιχα, την αναγέννηση της φύσης την Άνοιξη. Τα Αδώνια τελούνταν σε διάφορες περιοχές με διαφορετικές ημερομηνίες.

Ο Παναγής Λεκατσάς στο έργο του «Θείο βρέφος», υποστηρίζει ότι ο θνήσκων θεός, που πεθαίνει στην αρχή της μιας χρονιάς και γυρίζει την άλλη, είναι ένα είδος αποδιοπομπαίου τράγου, δηλαδή παίρνει μαζί του όλα τα κακά και εξαγοράζει με το θάνατό του τη σωτηρία του κόσμου από τη συντέλεια, ανανεώνοντάς τον αντίστοιχα με τη γέννησή του. Επίσης εγκαινιάζει μια νέα, ευτυχέστερη περίοδο.

Ο Γεώργιος Σιέτος γράφει ότι «η ύπαρξη των αρχαίων μύθων περί βασανισμών, θανάτου, ενός θεού μάρτυρα, αποτελούν βαθιά ριζωμένη στο θρησκευτικό αίσθημα των ανθρώπων αντίληψη, ότι κάτι δεν πάει καλά στην ηθική τάξη του κόσμου και ότι μόνο η εξαγνιστική θυσία ενός θεϊκού όντος μπορεί να διορθώσει την κατάσταση».

Είναι προφανές ότι η γιορτή του Πάσχα έχει άμεση σχέση με την εαρινή ισημερία.

Έθιμα με θέμα τον ερχομό της Άνοιξης και της Αναγέννησης

Κείμενο: Συγγραφική Ομάδα

Καθαριότητα ως εξαγνισμός για την υποδοχή της Άνοιξης

Τόπος: Πελοπόννησος, νησιά Αιγαίου.

Πότε: 1η Μαρτίου

Περιγραφή: Την πρώτη του Μάρτη, που οι περισσότεροι την θεωρούν ως πρώτη ημέρα της Άνοιξης, η νοικοκυρά σηκώνονταν πολύ πρωί και το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν να πλυθεί καλά, έτσι ώστε να μπορεί να πει καλό μήνα στη γειτόνισσα. Μιας και η Άνοιξη συμβολίζει την ανανέωση, η νοικοκυρά ανανεώνει το σπίτι της. Κάνει γενική καθαριότητα και ασπρίζει με ασβέστη την αυλή. Αφού γίνει αυτό, φτιάχνει γλυκό (δεν υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο).

Παραλλαγές:

Πλύσιμο με τη δρόσο των φυτών: Στις αγροτικές περιοχές οι νοικοκυρές, αλλά και οι νέοι, την 1η του Μάρτη πήγαιναν στον κήπο τους ή στους αγρούς, έπαιρναν την πρωινή δροσιά με τα χέρια τους και έπλεναν το πρόσωπό τους για εξαγνισμό και ανανέωση. Στον αγρό επίσης βγαίνουν και αγκαθωτά άνθη, οι νεροκράτες, από τα οποία η νοικοκυρά έπαιρνε με τα χέρια της τη δροσιά τους και την έβαζε στα μαλλιά της. Μέσω αυτής πράξης θεωρούσαν ότι τα μαλλιά δυνάμωναν και μεγάλωναν

πιο γρήγορα. Απέφευγαν τη δρόσο των σπαρτών του κριθαριού, γιατί προκαλεί ερεθισμούς κάτω από τα βλέφαρα (κριθαρκά). Στα νησιά του Αιγαίου μετά από το πλύσιμο με τη δρόσο μοίραζαν και λουλούδια.

Σχέση με πρακτικές στην αρχαιότητα – προέλευση:

Εικάζεται ότι αυτό το έθιμο είναι κατάλοιπο από την αρχαία ρωμαϊκή γιορτή των Ματρωναλίων. Την 1η Μαρτίου γιορτάζονταν στη Ρώμη τα Ματρωνάλια (Matronalia), η σπουδαιότερη γιορτή προς τιμή της θεάς Juno (Ηρα), που ενίοτε ονομαζόταν και Martialis, ως μητέρα του θεού Mars (Άρης). Στη γιορτή αυτή, οι Ρωμαίες Δέσποινες (Matronae), απέθεταν στον ναό της θεάς στον Εσκυλίνο Λόφο της Ρώμης τις προσφορές τους, συνήθως αγελάδες και χήνες που θεωρούνταν τα ιερά ζώα της θεάς. Την ίδια ημέρα, στις Καλένδες του Μαρτίου, οι Εστιάδες Ιέρειες άναβαν νέα ιερή φωτιά στον ναό της Εστίας στην αγορά της Ρώμης, για να τιμήσουν τόσο τη θεά Εστία όσο και την αρχή του έτους. Επίσης, οι Ρωμαίοι γιόρταζαν τα γενέθλια του Άρη και την πτώση της ιερής του ασπίδας από τον Ουρανό ή την ανεύρεσή του στη Ρέτζια, στο μυθικό ανάκτορο του Νουμά Πομπιλίου στους πρόποδες του Παλατίνου Λόφου της Ρώμης. Σύμφωνα

με την παράδοση, καθιερώθηκε ως ο πρώτος μήνας από τον μυθικό ήρωα Ρωμύλο προς τιμή του πατέρα του και γενάρχη των Ρωμαίων, θεού του πολέμου Mars (Άρη). Η γιορτή αυτή συμβόλιζε την ανανέωση, το τέλος ενός κύκλου και την αρχή ενός άλλου. Σήμερα η γιορτή της Μητέρας αποτελεί κατάλοιπο της αρχαίας αυτής γιορτής, αφού η Ήρα ήταν η θεά που προστάτευε τις παντρεμένες γυναίκες και τον συζυγικό βίο.

Συμβολισμός:

- Καθαριότητα ως ένας τρόπος εξαγνισμού, αναζωογόνησης για τον ερχομό της Άνοιξης.
- Μαγική προφύλαξη για τη νέα εποχική περίοδο και εορτασμός του ερχομού της Άνοιξης.

Υποδοχή του Μάρτη – Πρωτοχρονιά: (μια από τις τρεις Πρωτοχρονιές της μυθολογίας – Ιανουαρίου, Μαρτίου, Σεπτεμβρίου)

Τόπος: Κρήτη

Πότε: 1η Μαρτίου

Περιγραφή: Το ράντισμα των σπιτιών με μαρτολούλουδα αποτελούσε την κορύφωση της μαρτιάτικης τελετουργίας. Τα παιδιά έφερναν σε κάθε σπίτι την Άνοιξη μέσα από τα πιο αντιπροσωπευτικά σύμβολά της. Συνήθως κρατούσαν ένα καλάμι, έβαζαν ένα άλλο μικρότερο καλάμι σταυροειδώς πάνω στο πρώτο, ώστε να σχηματιστεί σταυρός και πάνω σ' αυτό κρεμούσαν κλαδιά δέντρων, λουλούδια της εποχής αλλά και γεννήματα της γης, κεφαλές σιταριού και κριθαριού, αμύγδαλα, κουκιά και «ό,τι άλλα καρπισμένα δέντρα βρίσκανε» μαζί με δίχρωμη κλωστή (άσπρη και κόκκινη). Είναι η μοναδική περίπτωση κατά την οποία συναντούμε περιφορά καρπών παρόμοια με αυτήν που περιγράφουν οι αρχαίες γραμματειακές πηγές. Η ειρεσιώνη ήταν συνήθως ένα κλαδί ελιάς (σε μερικές περιπτώσεις και δάφνης) πάνω στο οποίο κρεμούσαν κάθε λογής καρπούς. Κι έτσι κατάφορτο με καρπούς και σύμβολα, αποτελούσε έκφραση της θεϊκής ευλογίας που με τρόπο ομοιοπαθητικό θα έφερνε την πολυκαρπία και την ευγονία στο κάθε σπιτικό στο οποίο την έβαζαν. Εύκολα μπορεί να διακρίνει κανείς τις ίδιες επιδιώξεις αλλά και τις ίδιες πρακτικές ανάμεσα στην αρχαία ειρεσιώνη και τη νεότερη μαρτιάτικη καλαντίστρα. Τα παιδιά που κρατούσαν τον «Μάρτη» τους, μετέφεραν τα σύμβολα της Άνοιξης (άνθη και καρπούς), αλλά και τα σύμβολα της ευκαρπίας (πάλι καρπούς), μαζί με το ιερό σύμβολο (τον

σταυρό) ως επίκληση της – απαραίτητης – θεϊκής συνδρομής.

Την τελευταία μέρα του Φεβρουαρίου η αγροτική οικογένεια φρόντιζε να καθαρίσει το σπίτι, να σβήσει τη φωτιά και να βγάλει τη στάχτη από την παραστιά. Η επόμενη μέρα, η πρώτη του Μάρτη, έπρεπε να βρει ένα σπιτικό με καινούρια φωτιά και με καινούριο νερό, όπως ακριβώς γινόταν μέχρι πολύ πρόσφατες εποχές και με τα ευετηριακά (ευ+έτος) έθιμα της Πρωτοχρονιάς. Επίσης, συχνά μια ανύπαντρη κοπέλα ή κάποιο άλλο νεαρό μέλος της οικογένειας, έπρεπε να πάει πριν ξημερώσει στη βρύση του χωριού και να φέρει το καινούριο νερό, αλλά χωρίς να μιλήσει σε κανέναν στον δρόμο. Την καινούρια φωτιά έπρεπε να την ανάψει η μητέρα, εκείνη που είχε και την ουσιαστική φροντίδα της εστίας για όλο το χρόνο.

Προέλευση: Πρώτος μήνας της Άνοιξης ο Μάρτης, αλλά και πρώτος μήνας του έτους πριν από τον Ιούλιο Καίσαρα (η 1η Ιανουαρίου καθιερώθηκε ως Πρωτοχρονιά το 46 π.Χ.). Είναι ο μήνας που ταυτίζεται με το πέρασμα από τον Χειμώνα στην Άνοιξη, άρα και με το πέρασμα στην εποχή της αναγέννησης και καρποφορίας. Στα Βυζαντινά χρόνια εξακολουθούσε να θεωρείται από τον λαό ο πρώτος μήνας του χρόνου και να συνοδεύεται η αρχή του με ευετηριακά έθιμα. Μια αρχαία παράδοση θέλει ακόμη και τον ίδιο τον Όμηρο να ψάλει ευετηριακούς αγερμούς «*παραχειμάζων εν τη Σάμω*».

Συμβολισμός: Ανανέωση – υποδοχή της αναγέννησης και της καρποφορίας.

Η αγωνία των αγροτικών πληθυσμών για την εξέλιξη της παραγωγής συνέχιζε να ευνοεί τις διάφορες μαγικές και μαγικο-θρησκευτικές πρακτικές, οι οποίες αποσκοπούσαν στο να επηρεάσουν ευνοϊκά τις μυστικές δυνάμεις που καθορίζουν όχι μόνο τη βλάστηση αλλά και την ίδια τη ζωή. Η ανανέωση της φωτιάς συμβόλιζε πάντα την αποκοπή, την απομάκρυνση από

μία προηγούμενη κατάσταση και την έναρξη μιας καινούριας περιόδου.

Το έθιμο της ανανέωσης της φωτιάς στην εστία του σπιτιού κατά τις τρεις πρωτοχρονιές (Ιανουαρίου, Μαρτίου και Σεπτεμβρίου) διατηρήθηκε μέχρι και τις τελευταίες δεκαετίες του 20ου αιώνα. Ο δανεισμός της φωτιάς (ακόμη και η έξοδος της από το σπίτι) μπορούσε να σημαίνει την απομάκρυνση των δυνάμεων που καθόριζαν την ιερότητα και την αυτάρκεια του οίκου.

Βραχιόλι του Μάρτη ή Μάρτης ή Πρωτομαρτιά

Τόπος: Μακεδονία, Θράκη, Πόντος, Κρήτη, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος, νησιά Αιγαίου, Ήπειρος, Κύπρος

Πότε: 1η Μαρτίου

Περιγραφή: Το πρώτο πράγμα που φοβούνται οι άνθρωποι τον Μάρτιο είναι ο ήλιος. Ο ήλιος που καίει και μαυρίζει τα πρόσωπα των παιδιών. Για να αποτρέψουν την επίδραση του

ήλιου, δένουν στον καρπό του χεριού ή στο μεγάλο δάκτυλο του ποδιού τον μάρτη, δηλαδή μια λινή κλωστή στριμμένη, άσπρη και κόκκινη ή και χρυσή, αφού πρώτα την κρεμάσουν σε κλαδιά τριανταφυλλιάς και την εκθέσουν στα άστρα της νύχτας.

Παραλλαγές:

Στη Θράκη κρεμούσαν την κλωστή όλη τη νύχτα στα κλαδιά μιας τριανταφυλλιάς, για να χαρίσουν ανθοφορία ή την έβαζαν γύρω από τις στάμνες, για να διατηρήσουν κρύο το νερό από τον ήλιο.

Στη Μακεδονία τα παιδιά κρατούν τον μάρτη μέχρι να πρωτοδούν χελιδόνη ή πελαργό. Όταν πρωτοδούν χελιδόνη, βγάζουν τον μάρτη από το χέρι τους και τον αφήνουν στα δέντρα, για να τον πάρουν τα χελιδόνια, τραγουδώντας:

«Άφκα σύκο και σταφύλι, γύρσα πίσω, δεν τα βρήκα»

Στον Πόντο η πόντια μάνα έβαζε στο παιδί της τον μάρτη, δηλαδή μία κλωστή άσπρη και κόκκινη στριφτή, καθώς έψαλλε διάφορα τραγούδια και γινόταν τελετή για τον καλό καιρό. Γινόταν γενική καθαριότητα του σπιτιού, στην οποία συμμετείχαν και τα παιδιά. Έτσι, έβγαιναν έξω στις αυλές και χτυπώντας διάφορα σκεύη στο χώμα τραγουδούσαν να φύγουν τα φίδια, όλα τα συρόμενα της γης, ψύλλοι, ποντικοί κ.ά. Επίσης, την ίδια μέρα ετοίμαζαν ένα φαγητό από αλεύρι καβουρντισμένο με ζάχαρη ή πετιμέζι, που ήταν σαν λαπάς, και το λέγανε «ο ματόλαπος».

Σε κάποια νησιά του Αιγαίου δένουν τον μάρτη σε κάποιο καρποφόρο δέντρο, ώστε να του χαρίσουν ανθοφορία. Άλλοι πάλι τον τοποθετούν κάτω από μια πέτρα και αν την επόμενη ημέρα βρουν δίπλα της ένα σκουλήκι, σημαίνει ότι η υπόλοιπη χρονιά θα είναι πολύ καλή. Την πρώτη μέρα του Απρίλη η παράδοση θέλει να αφήσουμε το μαρτιάτικο βραχιόλι πάνω σε ένα δέντρο, ώστε να τον πάρουν τα χελιδόνια για να κάνουν τις φωλιές τους.

Στην Κρήτη το πλέξιμο του μάρτη γινόταν με τρόπο σχεδόν τελετουργικό και με την λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων που θα εξασφάλιζαν τις προστατευτικές ιδιότητές του. Ήταν καθαρά γυναικεία δουλειά, που οι γυναίκες πρόσεχαν να δουλέψουν μόνο νύχτα, κρυφά, χωρίς να δει κανείς τι κάνουν, προστατευμένες από τον ήλιο και το φως της μέρας. Μαζεύονταν την τελευταία νύχτα του Φεβρουαρίου, έπλεκαν τις κλωστές και στη συνέχεια τις «αστροφέγγιζαν», δηλαδή τις

άφηναν έξω από το σπίτι, για να εκτεθούν όλη τη νύχτα στο –ευεργετικό για την κατάσταση– φως του φεγγαριού και των άστρων. Το πρωί της πρώτης μέρας του Μάρτη η κλωστή είχε αποκτήσει πλέον τις μυστικές ιδιότητες που απαιτούνταν, ώστε να προστατευτεί επαρκώς εκείνος που θα την φορούσε. Ειδικά για τα κορίτσια, η τριανταφυλλιά μπορούσε να μεταδώσει μέσω της κλωστής την ομορφιά των ρόδων της. Όταν η μητέρα έπαιρνε το πρωί την κλωστή από την τριανταφυλλιά, έλεγε «Να ‘ναι κι εμέ τα ρόδα μου σαν τα δικά σου ρόδα».

Επίσης στην Κρήτη, ο μάρτης τοποθετείται στον καρπό του χεριού, στο μικρό δάκτυλο, ή ακόμη και στο λαιμό, αν και η πρακτική να δένεται η κλωστή στο λαιμό έχει πλέον εντελώς υποχωρήσει. Ο κύκλος είναι το σχήμα εκείνο που έχει την ιδιότητα να δημιουργεί ένα ανεξάρτητο τμήμα μέσα στον χώρο, δηλαδή έναν καινούριο χώρο τον οποίο απομονώνει από τον υπόλοιπο. Η δίχρωμη κλωστή παρέμενε δεμένη στον καρπό του χεριού μέχρι το τέλος του μήνα, αν και σε μερικές περιπτώσεις τη διατηρούσαν μέχρι το βράδυ της Ανάστασης, μέχρι τη μέρα που θα έβλεπαν για πρώτη φορά τα χελιδόνια, ή για επτά ή δώδεκα μέρες. Μετά την φύλαγαν περιμένοντας το Μεγάλο Σάββατο για να την κάψουν στις αναστάσιμες φωτιές, στη «φουνάρα» ή τον «ορφανό», όπως λέγεται στην Κρήτη η φωτιά με την οποία καίνε το ομοίωμα του Ιούδα. Άλλοι συνήθιζαν να καίνε τον μάρτη με τη φωτιά της λαμπάδας που κρατούσαν την ώρα του «Χριστός Ανέστη», δηλαδή τον έκαιγαν με το καινούριο (αναστάσιμο) φως.

Σε όλη την Ήπειρο και τη Θεσσαλία την πρώτη μέρα του Μαρτίου κάθε παιδί δένει γύρω από τον καρπό του δεξιού χεριού του και γύρω από τον λαιμό του κλωστή από στριμμένα κόκκινα, λευκά και χρυσά νήματα. Όταν κατά το τέλος Μαρτίου βλέπει το πρώτο χελιδόνι ή πελαργό, το βγάζει και το κρεμά σε μια ανθισμένη κρανά, για να το πάρουν τα χελιδόνια. Παλαιότερα οι γυναίκες έγνεφαν μόνες το βραχιολάκι του Μάρτη με βαμβάκι ή με μαλλί και το έβαφαν με άσπρο και κόκκινο χρώμα. Όσοι δεν είχαν πρόβατα ή βαμβάκι, μάζευαν από τους φράχτες ή τα αγκάθια όπου σκάλωναν στο πέρασμα τους τα πρόβατα και το κατασκεύαζαν με τον ίδιο τρόπο. Λειτουργεί σαν φυλακτό και είναι ένα έθιμο που διατηρείται μέχρι και σήμερα.

Την πρώτη μέρα του Μάρτη, για να αποτραπεί η βλαβερή επίδραση του ήλιου, τα παιδιά φορούν τον μάρτη στον καρπό

του χεριού ή στο μεγάλο δάκτυλο του ποδιού. Πρόκειται για ένα βραχιόλι φτιαγμένο από κλωστή άσπρη-κόκκινη ή χρυσή. Για να φορτιστεί ενεργειακά, το κρεμούν τη νύχτα σε μια τριανταφυλλιά, και όταν έρθει η βραδιά της Ανάστασης ή όταν πρωτοδούν χελιδόνι, το κρεμούν πάλι σε μια τριανταφυλλιά, για να αποκτήσουν τα παιδιά το χρώμα της.

Επίσης το ίδιο έθιμο συναντάται και στην Ήπειρο με παραλλαγές. Τα παιδιά που τραγουδάνε τα χελιδονίσματα είναι ντυμένα με παραδοσιακές στολές και κρατάνε καλαθάκια στολισμένα με πράσινο κισσό και λουλούδια.

Στην Κύπρο, την 1η του Μάρτη, για να μην καίγονται από τον ήλιο τα παιδιά και οι ανύπαντρες κοπέλες, οι γιαγιάδες έφτιαχναν τη «Δροσιά του Μάρτη», το οποίο είναι ένα βραχιόλι φτιαγμένο από άσπρες και κόκκινες κλωστές. Την τελευταία νύχτα του Φεβρουαρίου, λοιπόν, το έβαζαν πάνω σε ένα κόκκινο τριαντάφυλλο, συνήθως έξω στον κήπο, για να μπορεί να μαζέψει την πρώτη δροσιά του Μάρτη και με αυτή να προστατεύονται τα παιδιά από τη βλαβερή επίδραση του ήλιου.

Σχέση με πρακτικές στην αρχαιότητα – προέλευση: Το έθιμο αυτό έχει μυστηριακή ρίζα, καθώς πρέπει να συσχετιστεί με την «Κρόκη», δηλαδή την κλωστή την οποία οι μύστες έδεναν κατά τα Ελευσίνια μυστήρια στο δεξί χέρι και το αριστερό πόδι αποδίδοντας σε αυτήν συμβολική σημασία άγνωστη σε εμάς.

Σύμφωνα με τη μυθολογία, ο θεός Ήλιος μεταμορφώθηκε σε νεαρό άνδρα και κατέβηκε στη Γη, για να πάρει μέρος σε

μια γιορτή. Τον απήγαγαν όμως οι δυνάμεις του σκότους, με αποτέλεσμα να χαθεί και να βυθιστεί ο κόσμος στο σκοτάδι. Μια ημέρα ένας νεαρός μαζί με τους συντρόφους του σκότωσαν τον δράκο και απελευθέρωσαν τον Ήλιο φέρνοντας την Άνοιξη. Ο νεαρός όμως έχασε τη ζωή του και το αίμα του – λέει ο μύθος – έβαψε κόκκινο το χιόνι. Από τότε συνήθίζεται την 1η του Μάρτη όλοι οι νεαροί να πλέκουν το «μαρτισόρ» με κόκκινη και άσπρη κλωστή: η κόκκινη συμβολίζει το αίμα του νεαρού άνδρα και την αγάπη προς τη θυσία, και η άσπρη συμβολίζει την αγνότητα.

Συμβολισμός: Ο σκοπός του εθίμου συνίσταται στην ανανέωση και στην εκδίωξη και αποτροπή του κακού, του «ματιού», στην πίστη στο φυλακτό και στην ασπίδα προστασίας που αυτό παρέχει σε όποιον φορά τον μάρτη.

Προφορικές μαρτυρίες: Το συγκεκριμένο έθιμο είναι αρκετά διαδεδομένο σε όλες σχεδόν τις περιοχές της Ελλάδας. Οι μητέρες κεντούν τον μάρτη και τον φοράνε στα χέρια των παιδιών τους. Ακόμα και σε σχολεία τυχαίνει ο δάσκαλος να βάζει όλα τα παιδιά να το κάνουν αυτό και να τον κεντήσουν μόνα τους.

Χελιδονίσματα

Τόπος: σε χωριά της Ανατολικής Μακεδονίας, Θράκης και Ηπείρου.

Πότε: 1η Μαρτίου ή 21η Μαρτίου

Περιγραφή: Τα παιδιά παίρνουν ένα καλάθι, το γεμίζουν με φύλλα κισσού και δένουν στην άκρη του καλάθιού τη χελιδόνα, ένα ξύλινο ομοίωμά της δηλαδή, και γύρω στο λαιμό της χελιδόνας υπάρχουν κουδουνάκια που ηχούν καθώς κινείται το ραβδί από το οποίο αυτή κρέμεται. Τα παιδιά με το καλάθι της χελιδόνας την περιφέρουν από σπίτι σε σπίτι και τραγουδούν:

*Ήρθε, ήρθε η χελιδόνα Ήρθε κι άλλη μελιχδόνα,
Κάθισε και λάλησε, Και γλυκά κελάδησε,
Μάρτη, Μάρτη μου καλέ, Και Φλεβάρη φοβερέ,
Κι αν φλεγίσσεις κι αν τσικνίσσεις, Καλοκαίρι θα μυρίσεις.*

Η νοικοκυρά παίρνει από το καλάθι ένα φύλλο κισσού και το βάζει στο κοτέτσι, για να γεννούν πολλά αυγά οι κότες και δίνει ένα ή δύο αυγά στα παιδιά που ξεκινούν για άλλο σπίτι.

Παραλλαγή: «Κι αν χιονίσσεις κι αν κακίσσεις, πάλιν Άνοιξη θ' ανθίσεις»

Η χελιδόνα (μία από τα κορίτσια που ψέλνουν τα χελιδονίσματα) κρατάει στο στόμα της ένα «μαρτίτσι» που προστατεύει από το μαύρισμα του μαρτιάτικου ήλιου. Στα Γιάννενα της Τουρκοκρατίας σχημάτιζαν το ομοίωμα ενός χελιδονιού από λεμόνι και κρεμμύδι, στο οποίο κολλούσαν πούπουλα πουλερικών.

Προέλευση: Το μαρτιάτικο χελιδόνισμα φαίνεται πως μετρούσε ήδη μια πορεία πολλών αιώνων, καθώς πρόκειται για ένα έθιμο που κατάγεται από την αρχαιότητα, όπως αποδεικνύει το «χελιδόνισμα», δηλαδή το τραγούδι της χελιδόνας, που μας παρέδωσε ο Αθήναιος (Η', 60) γύρω στα 200 μ. Χ. Ο σκοπός του είναι η αφθονία, η καλοζωία, η έλευση της αναγέννησης.

Συμβολισμός: Ο βαθυπράσινος κισσός είναι σύμβολο της αιθαλούς βλάστησης και θεωρείται μέσο ικανό να μεταδώσει τη γονιμότητα. Το χελιδόνι, ως σύμβολο της ψυχής, συνδέεται με την αναγέννηση, το πέταγμα και την απελευθέρωση της ψυχής, το σπάσιμο δηλαδή των δεσμών με την ύλη και την προσωπικότητα γενικά. Το αυγό συμβολίζει την ανθρώπινη προσωπικότητα που περικλείει κάτι αληθινό.

Ανανέωση, προετοιμασία και είσοδος στη νέα εποχή του έτους, προφύλαξη από τις πρώτες αχτίδες του ήλιου της Άνοιξης. Η περιφορά της χελιδόνας με φύλλα κισσού συμβόλιζε την αιθαλή βλάστηση και στόχευε στο να πάει καλά η σοδειά.

Ευαγγελισμός της Θεοτόκου

Τόπος: Κρήτη, Ήπειρος, Στερεά Ελλάδα

Πότε: 25η Μαρτίου

Περιγραφή: Στην Ήπειρο, στο ανατολικό Ζαγόρι και στην Αρίστη του Νομού Ιωαννίνων, τα παιδιά των χωριών μετά τη λειτουργία μαζεύονται και κρεμούν στο λαιμό τους μεγάλα κουδούνια και κυπριά (κουδούνια που προορίζονται αποκλειστικά για τα κριάρια) και κρατούν στα χέρια τους τα μικρότερα. Όλα αυτά μαζί τα κουδουνίζουν, χοροπηδώντας και τρέχοντας, γυρίζουν στις γειτονιές και δημιουργούν έναν τρομερό θόρυβο. Καθώς γυρίζουν στους δρόμους, μέσα στον αλαλαγμό που προκαλούν τα κουδούνια, κάθε τόσο λένε φωναχτά: *«Φείστι φίδια και γκουστερίτσες, γιατί θα 'ρθει η Πασχαλιά και θα σας κόψει τα κεφάλια»*. Σήμερα το έθιμο αυτό έχει εκλείψει και περιορίζεται στις παρελάσεις των μαθητών όλης της χώρας.

Παραλλαγές:

Στην Κρήτη την 25η Μαρτίου τηρείται ψαροφαγία, υπάρχουν διάφορες προλήψεις, γίνονται καιρικές παρατηρήσεις, ενώ τα ανδρόγυνα δεν κοιμούνται μαζί, για να μην παραβιαστεί η μοναδικότητα της ημερομηνίας της άσπορου κύησης της Παναγίας. Όλοι οι προσκυνητές του σπηλαιώδους ναού της Μονής Οδηγήτριας (αρχαίος θαλαμωτός τάφος) κρατούν από έναν λευκό κρίνο.

Συμβολισμός:

Συσχετίζεται με την ευεργετική δύναμη των μαρτυρικών βροχών και του μαρτυρικού ήλιου, αλλά επίσης συνδέεται και με την ευδωχή της σποράς, που τώρα αρχίζει να πρασινίζει και να μεγαλώνει. Η υποδοχή του Θεανθρώπου, τα δέντρα και τα φυτά αποχαιρετούν τη μάνα γη, αφού έχουν αρχίσει πια να μεγαλώνουν, και ετοιμάζονται για την ωριμότητα και τον θερισμό. Η αναπαράσταση της ενσάρκωσης του Θεού και της σχετικής με τον κρίνο περικοπής υπενθυμίζει την ιδιαιτερότητα της ημέρας, την ιερή ιστορία που οδηγεί στην άμωμος σύλληψη. Ταυτόχρονα αποτελεί και το καλωσόρισμα της Άνοιξης.

Πρωταπριλιά

Τόπος: Σε όλη την Ελλάδα

Πότε: 1η Απριλίου

Περιγραφή: Την 1η Απριλίου γιορτάζεται το γέλιο και το ξόρκισμα του κακού. Πιο συγκεκριμένα, όλοι λένε ψέματα για να γελούν. Οι φίλοι, οι γείτονες, οι συγγενείς, οι περαστικοί

πειράζουν ο ένας τον άλλο και γελούν, όταν κάποιος ξεγελαστεί και πιστέψει το πείραγμα σαν αληθινό.

Σχέση με πρακτικές στην αρχαιότητα – προέλευση:

Η προέλευση του εθίμου είναι αμφίβολη. Κατά μια άποψη ξεκίνησε από τη Γαλλία του 13ου αιώνα, ενώ κατά μια άλλη από τις κέλτικές χώρες παλιότερα. Πιστεύεται ότι ο γελασμένος θα έχει γρουσουζιές όλο τον χρόνο, ενώ αυτός που καταφέρνει να ξεγελάσει τον άλλον θα έχει όλη τη χρονιά την τύχη με το μέρος του. Επίσης πιθανολογείται ότι η γιορτή αποτελούσε κατάληξη μιας σειράς εορτών αφιερωμένων στο ζεύγος της Μητέρας Θεάς Κυβέλης και του γιού και εραστή της Άττι, που αυτο-ευνουχίστηκε, πέθανε και έμοιαζε νεκρός, αλλά εν τέλει αναστήθηκε από την ίδια τη θεά την επομένη, έτοιμος να ξαναδοθεί στον έρωτα και τη ζωή.

Συμβολισμός: Η συνήθεια αυτή βασίζεται στην αντίληψη ότι η ψευδολογία ξεγελά και εμποδίζει τις βλαπτικές δυνάμεις. Συνηθίζουμε να λέμε ψέματα, για να προστατεύσουμε τα πρωτοανοιγόμενα μπουμπούκια από τα στίφη των φοβερών δαιμόνων της βαρυχειμωνιάς. Με τα πρωταπριλιάτικα αστεία παραπλανούμε τους κακούς δαίμονες, ώστε να μην επιτεθούν στα πρώτα λουλούδια, αλλά να τα αφήσουν να αναπτυχθούν.

Γιατρικό της Πρωταπριλιάς

Τόπος: Μακεδονία

Πότε: 1η Απριλίου

Περιγραφή: Ένα επιπλέον έθιμο της πρωταπριλιάς στη Μακεδονία είναι ότι αν βρέξει εκείνη τη μέρα, βάζουν τη βροχή σε μπουκάλι και το έχουν για γιατρικό.

Συμβολισμός: Ο σκοπός του εθίμου είναι ιαματικός και στοχεύει στην προστασία της υγείας. Συσχετίζεται με τη θεραπευτική δύναμη και τις μαγικές ιδιότητες του νερού που καθαρίζει, εξαγνίζει και ανανεώνει.

ΝΕΑ ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Ποιοί είμαστε:

Η Νέα Ακρόπολη είναι ένας Διεθνής Πολιτιστικός και Φιλοσοφικός Οργανισμός που δραστηριοποιείται σε περισσότερες από 55 χώρες στον κόσμο και έχει ως σκοπό να ενεργοποιήσει την εσωτερική δύναμη του ατόμου, προωθώντας τον ανθρώπινο πολιτισμό, τον αυθεντικό εθελοντισμό και την πρακτική φιλοσοφία.

Οι 3 αρχές μας

1 - Συναδελφосύνη

Η προώθηση ενός Ιδεώδους παγκόσμιας συναδελφосύνης βασισμένο στο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, πέρα από τις διαφορές μας, φυλετικές, μορφωτικές, θρησκευτικές, κοινωνικές κ.ά.

2 - Γνώση

Η αγάπη για τη σοφία, η οποία μέσα από τη συγκριτική μελέτη των φιλοσοφιών, θρησκειών, επιστημών και τεχνών, προωθεί τη γνώση για το σύμπαν, τη φύση και τον άνθρωπο.

3 - Ανάπτυξη

Η ανάπτυξη των καλύτερων στοιχείων του ανθρώπου, με την προώθηση και την ένταξή του στη φύση και την κοινωνία, όχι ως απλό παρατηρητή αλλά ως ενεργό συμμετέχοντα σ' έναν κόσμο που χρειάζεται βελτίωση.

Ο στόχος μας

Προτείνουμε ένα Νέο Ανθρωπισμό, μια νέα Φιλοσοφική προσέγγιση του κόσμου και του Εαυτού μας. Νέα και συγχρόνως αρχαία, βασισμένη στη Σοφία του παρελθόντος αλλά προσαρμοσμένη στο σήμερα, στις σύγχρονες ανάγκες μας και με οραματισμό για το μέλλον.

...η
αναζήτηση
της Σοφίας
που γίνεται
τρόπος ζωής
και δίνει
νόημα στην
ύπαρξή
μας

Τι είναι για μας η φιλοσοφία

Η φιλοσοφία είναι η **σοφία της καθημερινής ζωής**. Το να φιλοσοφείς είναι πολύ απλά να είσαι «παρών» στη ζωή, στους άλλους και στον εαυτό σου.

Δεν είναι μια διανοητική προσέγγιση αλλά πάνω απ' όλα ένας τρόπος ζωής προσιτός σε όλους και αποτελείται από την εφαρμογή των διδασκαλιών των σοφών όλων των εποχών.

Γιατί Φιλοσοφία σημαίνει να συνδιαλεγόμαστε με τον εαυτό μας, να ερχόμαστε σε επαφή με ιδέες κι όχι με απόψεις και να κάνουμε **σωστές επιλογές ελεύθερα**.

προσφέρει
το οξυγόνο
της ψυχής,
ένα Όραμα
για να
Είσαι

Τι είναι για μας ο πολιτισμός

Στη Νέα Ακρόπολη αναγνωρίζουμε την ανάγκη να διασώσουμε και να αναπτύξουμε, μέσα από μια ολιστική προσέγγιση, την τέχνη, την επιστήμη, το μυστικισμό και την πολιτική ως την τέχνη της αρμονικής συνύπαρξης. Δεν μαθαίνουμε απλά για κάθε πολιτισμό αλλά **χτίζουμε τον πολιτισμό και την κουλτούρα μέσα στον καθένα**.

Γιατί ο Πολιτισμός διευρύνει την κατανόησή μας για τη ζωή και τον κόσμο και μας φέρνει πιο κοντά στον άνθρωπο μέσα από ένα πνεύμα σεβασμού, αλληλεγγύης και αλληλοκατανόησης.

είναι μια
αυθεντική
στάση
καρδιάς,
ένα κανάλι
Δύναμης
και Ζωής

Τι είναι για μας ο εθελοντισμός

Ο Εθελοντισμός είναι μια **αυθεντική στάση καρδιάς** πέρα από τις μόδες.

Η Νέα Ακρόπολη προσφέρει στην κοινωνία ένα πεδίο μέσα από το οποίο μπορεί ο άνθρωπος αναπτύσσοντας τις αξίες της ένωσης, της αλληλεγγύης, της ανεκτικότητας, της υπευθυνότητας, να οδηγηθεί στη βελτίωση τόσο του εαυτού του όσο και της κοινωνίας στην οποία ζει.

Γιατί το σκοτάδι δεν νικείται με χτυπήματα αλλά με Φως!

Έθιμα με θέμα τη γιορτή του Αγίου Γεωργίου

Κείμενο: Συγγραφική Ομάδα

Αγίου Γεωργίου – ιππικοί αγώνες

Τόπος: Στερεά Ελλάδα, νησιά Αιγαίου, Πελοπόννησος, Κρήτη

Πότε: Δευτέρα του Πάσχα

Περιγραφή: Η Δευτέρα του Πάσχα συμπίπτει τις περισσότερες φορές με τη γιορτή του Αγίου Γεωργίου, όποτε η 23η Απριλίου πέφτει μες στη Σαρακοστή. Είναι η γιορτή των ποιμένων που αφήνουν τα ξεχειμωνιάσματά τους και πάνε στα βουνά.

Εκείνη τη μέρα γίνονται διάφοροι αγώνες, κυρίως ιππικοί, λόγω του ότι ο Άγιος Γεώργιος είναι καβαλάρης. Οι καβαλάρηδες φορούν παραδοσιακή στολή και τα όπλα τους στο ζωνάρι. Οι αγώνες γίνονται πριν την είσοδο του χωριού, σε χωμάτινο δρόμο ενός χιλιομέτρου, με αφετηρία το ξωκλήσι του Αγίου Γεωργίου. Όποιος τερματίσει πρώτος κερδίζει χρηματικό έπαθλο, μια κουλούρα (είδος ψωμιού με γλυκιά γεύση), την οποία μοιράζει στους παρευρισκόμενους, και μια ασημένια εικόνα του Αγίου Γεώργιου. Ανήμερα της γιορτής το έπαθλο για τις ιπποδρομίες ή τους αγώνες δρόμου που γίνονται είναι μια «κουλούρα», ένα είδος ψωμιού με γλυκιά γεύση που παρασκευάζεται τη Μεγάλη Πέμπτη, μαζί με κόκκινα αυγά από ανύπαντρες κοπέλες του χωριού. Οι νικητές τεμαχίζουν τις κουλούρες και τις μοιράζουν στους παρευρισκόμενους.

Έθιμο για τον Αϊ-Γιώργη τον Σπορίτη ή Μεθυστή:

Α) Στη Ρόδο πριν το ξημέρωμα οι νοικοκυρές θυμιατίζουν και βάζουν τον σπόρο του σιταριού στο δισάκι μαζί με ένα σκόρδο, ένα κρεμμύδι και ένα καρύδι που κόβουν από την αρχιχροιά. Στη Λάρδο της Ρόδου οι γεωργοί βάζουν τον σπόρο σε μία σκάφη και ανάβουν τρία κεριά, μέσα στο σπόρο ανακατεύουν λίγους καρπούς και σιτάρι που το έχουν φυλαγμένο από την προηγούμενη χρονιά. Κρατούν αυτό το μείγμα μαζί με ρόδι και το τρώνε όταν τελειώσει η σπορά.

Β) Στη Λέρο και την Αστυπάλαια πριν να σπείρουν, οι γεωργοί κάνουν αγιασμό στο σπόρο. Ο σπόρος μπαίνει μπροστά στην εικόνα του Χριστού και λέγεται «Ευχολόγι», το οποίο έπειτα ανακατεύεται με τον υπόλοιπο σπόρο. Πριν σπείρουν, ρίχνουν αγιασμό στο χωράφι και οι γυναίκες κάνουν τηγανίτες. Η σπορά πρέπει να αρχίσει με το γέμισμα του φεγγαριού.

Προέλευση: Η μήτρα αυτής της παράδοσης ανάγεται στην ελληνική μυθολογία, όπου ο Απόλλωνας σκοτώνει τον Δράκο στους Δελφούς και ιδρύει το Μαντείο ως μνημείο και χώρο λατρείας της επικράτησης του φωτός και της γνώσης επάνω στο σκοτάδι και την άγνοια. Εμφανώς θα λέγαμε ότι ο Αϊ-Γιώργης αποτελεί τη συνέχεια του ηλιακού θεού

Απόλλωνα, ο οποίος σκότωσε τον Πύθωνα στους Δελφούς. Ο Πύθωνας ήταν ένα μεγάλο σαυροειδές τέρας που γέννησε η Γη. Ζούσε στις μεγάλες βραχώδεις σχισμές των νότιων παρυφών του Παρνασσού και προστάτευε τις πηγές Μάνα και Κασταλία, ενώ καταδίωκε τις Νύμφες, προκαλούσε ανέμους και έφερνε καταστροφές. Το θηρίο αυτό το σκότωσε με το τόξο του ο Απόλλωνας και στη συνέχεια έφυγε από τους Δελφούς, για να εξαγνισθεί. Αφού εξαγνίστηκε, επέστρεψε, και έτσι καθιερώθηκε η λατρεία του στους Δελφούς. Από το γεγονός αυτό πήρε την επωνυμία Πύθιος, και η ιερεία του ονομάστηκε Πυθία. Στον μύθο αυτό βασίζεται και το άγαλμα του Απόλλωνα του Σαυροκτόνου που αποδίδεται στον Πραξιτέλη.

Συμβολισμός: Ο μύθος του Αϊ-Γιώργη είναι ένας χιλιόχρονος μύθος που υπάρχει σε πολλές μυθολογίες και πολλές θρησκείες σε όλο τον κόσμο. Πίσω από αυτόν τον αιώνιο μύθο του δρακοκτόνου ήρωα κρύβεται ένας πλούσιος συμβολισμός. Κάποια παραδείγματα στα οποία η παράδοση της δρακοκτονίας παρουσιάζει μεγάλη ομοιότητα είναι ο αρχαίος

ελληνικός μύθος για την απελευθέρωση της Ανδρομέδας από τον Περσέα, ο Βελλεροφόντης που σκότωσε το μυθικό τέρας, τη Χίμαιρα, ιππεύοντας το φτερωτό του άλογο, τον Πήγασο, και κρατώντας στο δεξί του χέρι δόρυ, ο Ουιτσίλοπότσι στους Αζτέκα που σκοτώνει το φίδι που βγάζει φωτιά, ο μύθος του Ζίγκφριντ στη γερμανική μυθολογία που σκοτώνει τον δράκο που φυλάει το θησαυρό, ο οποίος είναι η πηγή της δύναμης και της ζωής.

Σε φιλοσοφικό επίπεδο, ο αγώνας με τον δράκοντα συμβολίζει τις δυσκολίες που υπάρχουν στο να νικήσει κανείς και να κερδίσει τους καρπούς της εσωτερικής γνώσης. Η θανάτωση του δράκοντα είναι η σύγκρουση ανάμεσα στο φως και στο σκοτάδι. Είναι ο άνθρωπος που πολεμά και υπερνικά τη δική του σκοτεινή φύση και πετυχαίνει την αυτοκυριαρχία. Η διάσωση της κόρης από τον δράκοντα είναι η απελευθέρωση των αγνών δυνάμεων μετά την εξόντωση των κακών δυνάμεων. Συμβολίζει την απελευθέρωση της Ψυχής που ετοιμάζεται να φαγωθεί από τα κατώτερα πάθη και τις επιθυμίες.

Έθιμα με θέμα το Πάσχα

Κείμενο: Συγγραφική Ομάδα

Έθιμα του Σαββάτου του Λαζάρου

Α) Τα κάλαντα του Λαζάρου

Τόπος: Νησιά Αιγαίου, Θεσσαλία, Ήπειρος

Περιγραφή: Τα παιδιά φτιάχνουν τον Λάζαρο με μια κουτάλα, ενώ δένουν ένα ξύλο σταυρωτά πάνω στην κουτάλα, πως είναι δήθεν τα χέρια του. Ντύνουν την κουτάλα με ρουχαλάκια μωρού, την στολίζουν με λουλούδια και την περιφέρουν από σπίτι σε σπίτι τραγουδώντας τα κάλαντα. Ένα από τα παιδιά της παρέας κουνάει την κούκλα ανάλογα με τον ρυθμό του τραγουδιού. Ένα άλλο παιδί κρατάει ένα καλαθάκι, όπου οι νοικοκυρές βάζουν μέσα τα φιλέματα. Αυτά μπορεί να είναι αβγά, κουλούρια ή και χρήματα. Τα κάλαντα που ψάλλουν τα παιδιά είναι τα εξής:

*«Ήρθεν ο Λάζαρος, ήρθαν τα Βάγια
ήρθε κι η Κυριακή που τρων' τα ψάρια.*

Βάγια-Βάγια των Βαγιών (ρεφρέν)

τρώνε ψάρι και κολιό

και την άλλη Κυριακή τρων' το κόκκινο αβγό.

Εις την πόλη Βηθανία κλαίει η Μάρθα

*κι η Μαρία κλαίει τον αδελφό της,
τον γλυκό τον καρδιακό της.*

-Λάζαρέ μου ίντα είδες

εις τον Άδη που επήγες;

-Είδα πόνους, είδα τρόμους,

είδα βάσανα και πόνους.

*Δώστε μου λίγο νεράκι, να ξεπλύνω το φαρκάκι
της καρδιάς μου, των χειλέων και μη με ρωτάτε πλέον.*

Το αυγουλάκι στο καλαθάκι

και το φραγκάκι μες στο τσεπάκι.

Και του χρόνου και να ζείτε,

την Ανάσταση να δείτε».

Β) Λαζαρόψωμα ή Λαζαρήδες

Τόπος: Θράκη, Κρήτη

Περιγραφή: Την ημέρα αυτή οι νοικοκυρές ζυμώνουν τους «Λαζαρήδες», δηλαδή κουλούρια με ανθρώπινη μορφή που συμβολίζουν την ψυχή του Λαζάρου. Επίσης σε πολλά χωριά της Θράκης γυρίζουν κορίτσια με κόκκινα φορέματα, ως

«Λαζαρίνες», κρατώντας κούκλα ή κόπανο ή ρόκα τυλιγμένη με πολύχρωμα κουρέλια ή πανέρι στολισμένο με λουλούδια και χτυπούν τις πόρτες των σπιτιών τραγουδώντας: «Βάγια, Βάγια του βαγιού τρώνε ψάρια και κολιό και την άλλη Κυριακή τρων' το κόκκινο αβγό».

Στα ορεινά του Ψηλορείτη οι γυναίκες ετοιμάζουν το ζυμωτό για τα λαζαρόψωμα. Στα χωριά της ανατολικής Κρήτης τα παιδιά ετοιμάζουν τους «Λαζάρους», καλάμια με σταυρούς, στεφάνια και λουλούδια της άνοιξης.

Γ) Το έθιμο του «Λαζάρου»

Τόπος: Ήπειρος, Αλβανία.

Περιγραφή: Στην Ήπειρο και την Αλβανία τελείται ένας αγυρμός το Σάββατο του Λαζάρου με τη συμμετοχή των ανδρών αποκλειστικά, που έχει άγριο και πολεμικό χαρακτήρα. Περιφέρεται επίσης ένα περίεργο ομοίωμα του Λαζάρου, που είναι συγχρόνως και μουσικό όργανο: σε ένα ορθογώνιο σανίδι, που τοποθετείται οριζόντια στην άκρη ενός κονταριού, κρεμάνε σε δύο ή τέσσερις τρύπες κουδούνια και κυπριά. Το κοντάρι το σείουν ρυθμικά δεξιά και αριστερά, ώστε τα κυπριά να ηχούν αρμονικά ως υπόκρουση στο τραγούδι. Το πρωτότυπο αυτό κωδωνοστάσιο μοιάζει αρκετά με άνθρωπο. Όμως το πιο συνηθισμένο συμβολικό αντικείμενο που περιφέρεται στους αγυρμούς του Λαζάρου είναι το ανθοστολισμένο καλάθι στο οποίο τοποθετούν τα αυγά. Οι Λαζαρίνες – νεαρές κοπέλες που περιφέρονται με το καλάθι – φιλεύονται σχεδόν αποκλειστικά με άβαφα αυγά.

Σχέση με πρακτικές στην αρχαιότητα – προέλευση: Όλα αυτά τα έθιμα προέρχονται από τα αρχαία Αδώνια, που ήταν ετήσια γιορτή σε ανάμνηση του θανάτου και της ανάστασης του Άδωνι σε όλες σχεδόν τις πόλεις της Αρχαίας Ελλάδας. Τα Αδώνια ή «οι κήποι του Άδωνι» γιορτάζονταν τον μήνα Ελαφβολιώνα προς τιμή του Άδωνι και της Αφροδίτης. Η γιορτή κρατούσε 2 μέρες. Η πρώτη μέρα ονομαζόταν «αφανισμός» και θρηνούσαν τον θάνατο του Άδωνι, ενώ η δεύτερη μέρα ονομαζόταν «εύρεσις» και γιόρταζαν την ανάστασή του.

Ο θάνατος και η ανάσταση του Άδωνι είχαν σχέση με τον ετήσιο κύκλο της βλάστησης και της καρποφορίας. Επίσης, το «Σάββατο του Λαζάρου» συνδέεται με την Αίγυπτο και τον Όσιρι, ο οποίος πέθανε και αναστήθηκε ξανά.

Συμβολισμός: Συμβολίζει την αναγέννηση που είναι χαρακτηριστικό της Άνοιξης, το φως της Ανάστασης, ενώ είναι συνδεδεμένη με την αγωνία της μεταθανάτιας ζωής, ως σκιά της ανθρωπίνης μοίρας.

Έθιμα την Κυριακή των Βαΐων

Α) Ιαματικά θυμιάματα και γονιμοποιητικές τελετές

Τόπος: Κρήτη

Περιγραφή: Τα φύλλα της ελιάς και ο σταυρός από βαγιόκλαδο που παίρνουν από την εκκλησία την Κυριακή των Βαΐων μεταφέρονται στο σπίτι ως ιερά σύμβολα και τοποθετούνται στο εικονοστάσι. Σε όλη την Κρήτη χρησιμοποιούνται τα φύλλα σε διαδικασίες θαυματουργικών ιάσεων ανθρώπων και ζώων. Συνήθως τα χρησιμοποιούν ως θυμιάματα. Σε χωριά της νότιας και κεντρικής Κρήτης (επαρχίες Αγίου Βασιλείου, Αμαρίου, Πυργιωτίσσης και Καινουργίου)

συνηθίζονταν μέχρι πρόσφατα να κρεμούν τους σταυρούς των Βαΐων στους ελαιώνες, στα αμπέλια ή να τους μεταφέρουν στους λαχανόκηπους. Αυτή η μεταφορά αποτελεί από μόνη της μια γονιμοποιητική τελετουργία.

Παραλλαγή: Την Κυριακή των Βαΐων παιδιά περιφέρουν στους δρόμους τα Βάγια που θεωρείται ότι έχουν γονιμοποιητική, θεραπευτική και αποτρεπτική από κάθε κακό δύναμη. Κάτι ανάλογο γινόταν και στην αρχαία Ελλάδα με την ειρεσιώνη, όπου τα παιδιά κρατούσαν κλαδιά.

Β) Φύλλα βάγιας

Τόπος: Ήπειρος

Πότε: Πορτάζεται την Κυριακή πριν την είσοδο στην Μεγάλη Εβδομάδα.

Περιγραφή εθίμου: Την Κυριακή των Βαΐων όλες οι εκκλησίες είναι στολισμένες με κλαδιά από βάγια που έπειτα μοιράζονται στους πιστούς. Στην Ήπειρο τα φύλλα αυτά χρησιμοποιούνται στη μαγειρική αλλά και για το ξεμάτιασμα ανθρώπων και ζώων. Πολλές φορές τα καίνε, επειδή ανέκαθεν πίστευαν ότι ο καπνός διώχνει το κακό και εξαγνίζει.

Προέλευση: Τα κλωνάρια δάφνης, ή τα βάγια όπως είναι γνωστά και από την αρχαιότητα, θεωρούνται σύμβολα δόξας, νίκης, σοφίας και δημιουργικής πνοής. Στην αρχαία Ελλάδα γινόταν κάτι παρόμοιο με την ειρεσιώνη, το θαλερό κλαδί στολισμένο με καρπούς που περιέφεραν τα παιδιά στη διάρκεια των ανοιξιάτικων γιορτών. Το καθαυτό έθιμο θεσπίστηκε στον χριστιανισμό από την εκκλησία τον 9ο αιώνα σε ανάμνηση της υποδοχής του Κυρίου στα Ιεροσόλυμα και ο λαός το συμπεριέλαβε στις συνήθειές του.

Συμβολισμός: Τα φοινικόκλαδα μπορούν να μεταδώσουν τις ιδιότητες τους στους ανθρώπους, στα ζώα, ακόμη και στα δέντρα και στα φυτά. Τα βαγιοχτυπήματα που απαντώνται σε πολλές ελληνικές περιοχές αποτελούν την κυριότερη έκφραση αυτού του συμβολισμού. Τα έθιμα αυτά αποσκοπούν στο να μεταδώσουν την καλοτυχία και την ευημερία.

Έθιμα Μεγάλης Πέμπτης Κόκκινα αυγά

Τόπος: Σε όλη την Ελλάδα

Περιγραφή: Στη διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας βάφονται κόκκινα τα αυγά που θα τα τσουγκρίσουν το βράδυ της Ανάστασης.

Παραλλαγές:

Α) Στον Πόντο τα τσόφλια των αυγών («τσέπλε») τα βάζανε στις ρίζες των δένδρων, για να καρπίσουν. Η χρήση των αυγών είναι διαδεδομένη στα έθιμα των Ποντίων. Τα θεωρούσαν θεραπευτικά, επειδή το αυγό περικλείει μέσα του το σπέρμα της ζωής. Είναι χαρακτηριστική και η ευλογία του αυγού, το οποίο θεωρείται πανάρχαιο σύμβολο της ευγονίας και της θυσίας.

Β) «Το Αυγό της Παναγίας»: Στην περιοχή της ορεινής Αχαΐας το πρώτο αυγό που βάφεται είναι της Παναγίας, και παλιότερα το έβαζαν στο εικονοστάσι. Το περσινό, που είχαν κρατήσει από την προηγούμενη χρονιά και που ισχυρίζονταν ότι δεν είχε χαλάσει, το πέταγαν στο ποτάμι. Τοπικοί μύθοι λένε ότι παλιότερα τα αυγά της Παναγίας τα κρατούσαν για επτά χρόνια, μέχρι ο κρόκος τους να γίνει σαν κεχρμπάρι, και το είχαν σαν φυλαχτό για τις εγκύους. Στην Κορώνη τα Μεγαλοπεφτιάτικα αυγά τα φύλαγαν και τα έτρωγαν όταν τους πονούσε ο λαιμός. Στα περισσότερα μέρη της Πελοποννήσου τα αυγά τα πήγαιναν οι νοικοκυρές στην εκκλησία το βράδυ, για να πάρουν τη Θεία Χάρη από τα 12 Ευαγγέλια. Αυτά τα αυγά τα έλεγαν «διαβασμένα» και τα τσόφλια τους τα έριχναν στα χωράφια και στις ρίζες των δέντρων, για να πάει καλά η συγκομιδή. Έλεγαν και την ευχή «*Να πιάσουν όλα τα φυτέματα*».

Προέλευση: Το έθιμο του κόκκινου αυγού χάνεται στα βάθη του χρόνου και είναι πιθανό κατάλοιπο μυστηριακών λατρειών όπως ήταν οι ορφικές.

Συμβολισμός: Το αυγό είναι ένα πανάρχαιο σύμβολο

της γένεσης του κόσμου και της ζωής και το συναντάμε σε πολλές λατρείες και φιλοσοφίες, όπως η Ορφική: αποτελεί το σύμβολο της ζωής που έχει μέσα του τη ζωτική δύναμη, η οποία μεταδίδεται στους ανθρώπους, τα ζώα και τα φυτά. Για τους πρώτους Χριστιανούς είναι το σύμβολο της Ανάστασης του Χριστού. Τα κόκκινα είναι το χρώμα της ζωής και της χαράς, γι' αυτό και τα αυγά βάφονται κόκκινα.

Έθιμα Μεγάλης Παρασκευής Στολισμός – περιφορά Επιταφίου

Τόπος: Σε όλη την Ελλάδα

Περιγραφή: Τη Μεγάλη Παρασκευή το πρωί γίνεται η Αποκαθήλωση και το στόλισμα του Επιταφίου. Παλιότερα, το στόλισμα γινόταν με λουλουδία της Άνοιξης: βιολέτες, τριαντάφυλλα, μενεξέδες, πασχαλιές και λεμονανθούς. Τα άνθη τα έπλεκαν οι γυναίκες σε στεφάνια και γιρλάντες, ενώ έψελναν το μοιρολόγι της Παναγίας: *«Σήμερα μαύρος ουρανός, σήμερα μαύρη μέρα, σήμερα εσταυρώσανε των πάντων τον Βασιλέα...»*. Οι γυναίκες και τα παιδιά περνούν κάτω από τον Επιτάφιο, *«για να τους πιάσει η χάρη»*.

Πριν τη βραδινή λειτουργία, οι γυναίκες έσπευδαν στα νεκροταφεία να ανάψουν τα καντήλια των μνημάτων, για να είναι αναμμένα όταν θα περάσει ο Επιτάφιος.

Πίστευαν ότι έτσι θα αναπαυτεί η ψυχή του θανόντος. Το βράδυ γίνεται η περιφορά του Επιταφίου. Παλιότερα, αλλά και σήμερα, τα παιδιά στην πομπή του Επιταφίου κρατούν φαναράκια.

Επίσης, φωτίζουν τα μπαλκόνια και τις αυλές τους με φανάρια και κεριά και αφήνουν και θυμιατήρια με το λιβάνι να καίνε. Η βαθύτερη και πιο λαϊκή σημασία της περιφοράς του Επιταφίου είναι ο εξαγνισμός του χώρου των σπιτιών και των κτημάτων του χωριού.

Σχέση με πρακτικές στην αρχαιότητα – προέλευση: Οι λαογράφοι συνδέουν αυτή τη μέρα με τον θεό Άδωνη που από το χυμένο του αίμα φύτρωσαν όλες οι ανεμώνες.

Έθιμα Μεγάλου Σαββάτου: Ανάσταση

Τόπος: Σε όλη την Ελλάδα

Περιγραφή: Το Μεγάλο Σάββατο το πρωί συνηθίζεται ο σπιτονοικοκύρης να σφάζει το «λαμπρινό», το πασχαλινό αρνί. Οι νοικοκυρές, αντίστοιχα, ετοιμάζουν τη μαγειρίτσα για το

βράδυ. Στη Δημητσάνα της Αρκαδίας οι νοικοκυρές ζυμώνουν ένα ιδιαίτερο ψωμί, που έχει πάνω του ένα σχήμα σταυρού και που του τοποθετούν πέντε κόκκινα αυγά.

Μετά την Ανάσταση όλοι οι πιστοί φροντίζουν να πάρουν στα σπίτια τους τη λαμπάδα με το Άγιο Φως της Ανάστασης και πριν μπουν στο σπίτι κάνουν το σημάδι του σταυρού με τον καπνό του κεριού πάνω στην πόρτα. Με το ίδιο κεριά ανάβουν το καντήλι του σπιτιού, και στα πιο παλιά χρόνια οι γιαγιάδες φρόντιζαν να το κρατούν αναμμένο όλο τον χρόνο, για να το ανανεώσουν και πάλι την επόμενη Ανάσταση. Επίσης, λέγεται ότι με το αναμμένο κεριά συνήθιζαν παλιότερα να καίνε λίγο τα δέντρα που δεν καρποφορούσαν και τα ζωντανά που δεν γεννούσαν, προκειμένου να τα θεραπεύσουν. Τη λαμπάδα της Ανάστασης την κρατούσαν συχνά για το ξεμάτιασμα και τις ασθένειες.

Σχέση με πρακτικές στην αρχαιότητα – προέλευση: Το άγιο φως της Ανάστασης, που δίνεται από τους ιερείς και περνά από χέρι σε χέρι και έτσι εξαπλώνεται σε όλους τους πιστούς, θυμίζει τη μεταβίβαση της θείας γνώσης μέσω του συμβολισμού της φωτιάς, που ο Προμηθέας μεταβίβασε στους ανθρώπους και στη συνέχεια αυτή εξαπλώθηκε μέσω της αλυσίδας Δασκάλου – Μαθητή.

Στην Αρχαία Αθήνα, την παραμονή του θερινού ηλιοστασίου έσβηναν όλες τις φωτιές που έκαιγαν σε βωμούς και εστίες και την επομένη έφερναν το Ιερό Φως από τη Δήλο. Με αυτό άναβαν όλες τις νέες φωτιές και έτσι ανανεωνόταν ο χρόνος και οι άνθρωποι.

Κάψιμο του αφανού:

Το βράδυ της Ανάστασης την ώρα που ο παπάς δίνει το Άγιο φως, οι νέοι του χωριού βάζουν φωτιά στον «αφανό», το ομοίωμα του Ιούδα που αποτελείται από μια μεγάλη θημωνιά με κέδρα, και ψέλνουν το «Χριστός Ανέστη». Το έθιμο, που συμβολίζει την ανάσταση και ανάληψη του Χριστού στον ουρανό, παραμένει ζωντανό στα χωριά Μορφοβούνι, Μεσενικόλα, Κρυονέρι, κλπ. Από τις παραδοσιακές ακόμη κοινωνίες συναντάμε πολλούς λαούς που έκαιγαν ένα ομοίωμα ή είδωλο το οποίο συμβόλιζε το θάνατο του κακού «Χειμώνα», ούτως ώστε να αναβιώσει το έθιμο της ανάστασης στις καρδιές των ανθρώπων.

Σε μερικά μέρη της Ελλάδας γίνεται και ο διπλός χορός: Το απόγευμα της Κυριακής της Λαμπρής, μετά τον εσπερινό της αγάπης, οι κάτοικοι συναντιούνται έξω από το προαύλιο της εκκλησίας και σχηματίζουν τέσσερις χορούς, δύο οι γυναίκες και δύο οι άνδρες. Το σήμα το δίνει ο παπάς της ενορίας που αρχίζει τον χορό, ενώ οι υπόλοιποι χορεύουν και τραγουδούν ένα ειδικό αναστάσιμο τραγούδι, το «*Σήμερα Χριστός Ανέστη*». Μετά οι δύο κύκλοι των ανδρών και των γυναικών γίνονται ένας καθώς οι χορευτές σταυρωτά «διπλώνουν» τον χορό και μετά τον ξεδιπλώνουν. Καθ' όλη τη διάρκεια αυτών των χορών οι συμμετέχοντες τραγουδούν οι ίδιοι. Μετά ακολουθεί χορός με παραδοσιακές ορχήστρες.

Συμβολισμός: Βλέπουμε ακόμη μια μορφή του χορού σε σπειροειδές σχήμα που είναι το σύμβολο της ζωής.

Θραύση των αγγείων

Τόπος: Νησιά Ιονίου

Περιγραφή: Ένα παλιό έθιμο απαιτεί το πέταγμα των παλιών πήλινων αγγείων στους δρόμους ή στις αυλές. Τα πιάτα και τα σταμνιά που ράγιζαν ή κάποιο κομμάτι τους έσπαγε κατά τη διάρκεια του χρόνου δεν τα πετούσαν. Τα κρατούσαν στα σπίτια μέχρι το βράδυ της Μεγάλης Παρασκευής ή του Μεγάλου Σαββάτου. Η θραύση των αγγείων γινόταν τη Μεγάλη Παρασκευή, πριν ή μετά την περιφορά του επιταφίου. Επομένως συσχετιζόταν άμεσα με τον νεκρικό Χριστό. Και στα χωριά των Αστερουσίων συνήθιζαν όσοι είχαν παλιά σταμνιά να τα πετούν το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου πριν αρχίσουν τις λαμπριάτικες προετοιμασίες.

Προέλευση: Πρόκειται για αρχαίες πρακτικές απομάκρυνσης του μιάσματος του θανάτου, οι οποίες είναι παρούσες στην πασχαλινή τελετουργία. Ο θάνατος του Θεανθρώπου ορίζει το εθιμικό πλαίσιο των ημερών. Το μίasma του θεϊκού θανάτου αποτελεί κοινό μίasma και πρέπει να απομακρυνθεί με συμβολικές-εθιμικές πράξεις, οι οποίες μεταφέρουν το θρηνητικό σκηνικό από τον χώρο της εκκλησίας στο σπίτι, από το δημόσιο στο ιδιωτικό.

Συμβολισμός: Η Ανάσταση αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά ορόσημα στην κυκλική πορεία του χρόνου. Ο νεκρός Θεάνθρωπος νικά κατά κράτος τον θάνατο και σπάει τα δεσμά του σηματοδοτώντας την ανάσταση της φύσης και την ψυχική ευφορία που χαρακτηρίζει τον εορτασμό της Πασχαλιάς. Η θραύση των αγγείων δημιουργεί την αίσθηση της προσπάθειας που αποσκοπεί στη διάρρηξη κάθε σχέσης με τον θάνατο, άρα και στη μελλοντική αποτροπή του.

Έθιμα της ημέρας του Πάσχα

Α) Χτύπημα στασιδίων – φύλλα δάφνης

Τόπος: Πόντος

Περιγραφή: Το μεγάλο Σάββατο η πρώτη Ανάσταση διαδραματίζεται στην εκκλησία. Δημιουργούνται θορυβώδεις σκηνές, που αποβλέπουν στο να εκφοβίσουν και να εκδιώξουν τον δαίμονα που караδοκει και θέλει να αντιδράσει στην Ανάσταση του Κυρίου. Μέσα στην εκκλησία χτυπούσαν τα στασίδια ή κουνούσαν τους πολυελαίους ή έριχναν στο έδαφος πήλινα σκεύη για να σπάσουν κ.ά. Ο ιερέας έψελνε το «Ανάστα ο Θεός κρίνων την Γην» και σκόρπιζε φύλλα δάφνης.

Τα μάζευαν οι πιστοί και τα έκαigan και αυτή τη στάχτη την χρησιμοποιούσαν ως φάρμακο.

Προέλευση – Συμβολισμός: Γενικά όλη τη Μεγάλη Εβδομάδα έχουμε στον Πόντο διάφορα έθιμα που σχετίζονται με τον εξαγνισμό. Αυτό το διάστημα αποτελεί στην ουσία ένα διάστημα ψυχολογικής και νοητικής κάθαρσης, απαραίτητο για την προετοιμασία για το μεγάλο μυστήριο της Ανάστασης. Όλες αυτές οι παράξενες τακτικές είναι ένα κατάλοιπο αρχαίων αποτρεπτικών τελετών που τελούνταν στις αρχές της Άνοιξης, με σκοπό να εκδιωχθούν τα «κακά πνεύματα» και στη συνέχεια μεταφέρθηκαν καλυμμένα στον χριστιανισμό.

Β) Λαμπρινός και διάβασμα σπάλας

Τόπος: Πελοπόννησος

Περιγραφή: Την Κυριακή του Πάσχα συνηθίζεται σε όλη την Πελοπόννησο να σουβλίζεται ο οβελίας ή «λαμπρινός». Η διαδικασία αυτή γίνεται μέσα σε μία πάρα πολύ γιορτινή ατμόσφαιρα με τραγούδια και χορούς. Σε πολλές περιοχές, ιδιαίτερα παλιότερα αλλά και σήμερα, μετά το φαγητό «διαβάζεται» η σπάλα του αρνιού. Συνηθιζόταν ο γηραιότερος της οικογένειας, ο οποίος κατείχε τη μαντική τέχνη της σπάλας, να τη σηκώνει στον ήλιο και να διαβάζει από τις κηλίδες της τα μελλούμενα.

Επειδή στη Μάνη, όπως και σε όλη την Πελοπόννησο, είναι δυνατό το έθιμο του διαβάσματος της σπάλας του αρνιού, πιστεύουν ότι για να δείξει η σπάλα τύχη στον νοικοκύρη, πρέπει το αρνί να φάει από το χέρι του πολλές φορές, να μείνει καιρό στο σπίτι του και να συνδεθεί με αυτόν. Είναι κι αυτός ένας λόγος που οι περισσότεροι Μανιάτες ανατρέφουν τους «λαμπρινούς» οι ίδιοι.

Σχέση με πρακτικές στην αρχαιότητα – προέλευση: Το διάβασμα της σπάλας έχει πιθανή προέλευση από την αρχαία επιστήμη της Οίονοσκοπίας. Ένα είδος μαντικής τέχνης όπου μέσα από την εξέταση των γεγονότων και των «σημαδιών» οι γνώστες αυτής της επιστήμης οδηγούνταν στο να προβλέψουν το μέλλον των ανθρώπων. Η ωμοπλατοσκοπία, όπως επισημαίνουν οι περισσότεροι λαογράφοι, έχει τις ρίζες της στις ιεροσκοπίες των αρχαίων, όταν εξετάζονταν τα σπλάχνα των σφαγίων, προκειμένου να προβλεφθούν τα μελλούμενα. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «Μόνον εις ωρισμένας ημέρας, έως το Πάσχα, της Αναλήψεως, δηλούν. Πρέπει δε το

αρνί να είναι ψητό και ουχί βραστό. Εξετάζεται μόνον η δεξιά πλάτη. Εξετάζονται σκιαί, γραμμαί, τρύπες ή στίγματα επί της ωμοπλάτης και δηλούν ασθένειαν ή θάνατον του νοικοκύρη ή άλλου μέλους της οικογενείας, γέννησιν άρρενος ή θήλεος τέκνου, εσοδείαν σιτηρών και πλούτον, πόλεμον και νίκην, επιτυχίαν ή αποτυχίαν επιχειρήσεως κ.τ.λ.»

Σε άλλη περιγραφή για το έθιμο, όπως συναντάται σήμερα, ένας κτηνοτρόφος το περιγράφει ως εξής: «Κάθε σφαχτό δηλάει κατά το νοικοκύρη... Ό,τι είναι γραμμένο, είναι στην τάξη.. αληθεύει». Σύμφωνα με άλλες περιγραφές τα κοιλώματα στη σπάλα εικονίζουν μηνύματα, θανάτους κι άλλα παρόμοια. Οι σκιές προμηνύουν πένθη και οι κόκκινες γραμμές αιματοχυσία. Το νεύρο από την κορυφή της ωμοπλάτης «απεικονίζει το βαλάντιον του οικοδεσπότη, προαγγέλλον πλούτον μεν εάν τύχη χονδρόν, πενίαν δε και αθλιότητα εάν τύχη ισχνόν...» Σύμφωνα με τη γραπτή αυτή παράδοση, από την ωμοπλάτη μαντεύονται «κατάστασις αέρος, πραγματείας έκβασις και οδοιπορίας. Κίνδυνος θανάτου, ζωής διάρκεια και λοιπών πραγμάτων τελείωσις...»

Γ) Κούνιες

Τόπος: Μακεδονία, Θεσσαλία (Πήλιο)

Περιγραφή: Ένα έθιμο κατεχορήν ανοιξιάτικο και χαρούμενο είναι οι κούνιες που γίνονται το Πάσχα.

Σχέση με πρακτικές στην αρχαιότητα – προέλευση: Έχει αρχαιοελληνική καταγωγή και αποτελούσε τελετουργικό στοιχείο της δεύτερης μέρας των Ανθεστηρίων, που ήταν η ανοιξιάτικη γιορτή των αρχαίων Αθηναίων. Οι κούνιες έχουν έναν χαρακτήρα γονιμικό, «κουνιόμαστε για να γίνουν τα στάχια», αλλά και αποτρεπτικό, «για να φύγουν τα φίδια». Θυμίζουν την «αιώρα» των Αθηναίων παρθένων στα Ανθεστήρια. Το λίκνισμα αυτό ήταν ένας τρόπος προβολής μέσα στην κλειστή κοινωνία του χωριού.

Συμβολισμός: Η κούνια είναι ένα είδος καθαρού χρησιμοποιώντας τον αέρα: με το πέρα δώθε δημιουργείται ένα ρεύμα αέρα και αυτός ο αέρας πιστεύουν ότι ενεργεί καθαρικά πάνω στο σώμα και στην ψυχή. Συμβολικά θυμίζει το σπάσιμο των φραγμών, καθώς την Άνοιξη, που είναι εποχή αναγέννησης, πέφτουν οι μάσκες και γεννιέται ο καινούριος εαυτός του ανθρώπου.

Έθιμα μετά το Πάσχα/ταφικά έθιμα

Κείμενο: Συγγραφική Ομάδα

Προσφορά σε τάφους

Τόπος: Πόντος, Κρήτη

Πότε: Κυριακή του Θωμά

Περιγραφή: Στον Πόντο πήγαιναν στα μνήματα που ήταν στον περίβολο της εκκλησίας. Κάθε οικογένεια πήγαινε ένα κυκλικό τραπέζι, έβαζε επάνω τηγανισμένες φέτες ψωμί με αυγό, «φούστρο» (ομελέτα), «τσιριχτά» (τηγανίτες), μία κούπα «υλιστόν» (σακουλίσιο γιαούρτι), «πρωτόγαλο», βαμμένα αβγά και πίτα, και αναπολούσαν τις καλές στιγμές που έζησαν μαζί, έτρωγαν και έπιναν ακούγοντας λύρα.

Σε πολλά χωριά της Κρήτης διατηρείται ακόμη και σήμερα το εντυπωσιακό έθιμο να πηγαίνουν στον ναό (συνήθως στον νεκροταφικό) και να αποθέτουν κόκκινα αυγά και λαμπριάτικα γλυκίσματα πάνω στους τάφους. Η συγκινητική τελετουργία, που διατηρεί στο υπόστρωμά της σημαντικά νεκρολατρικά στοιχεία, γίνεται μετά την Ανάσταση, από τα ξημερώματα της Κυριακής μέχρι την Τρίτη της Διακαινησίμου, ανάλογα με τις κατά τόπους συνήθειες.

Προέλευση – Συμβολισμός: Αυτήν η συνήθεια της προσφοράς τροφίμων στους τάφους, και μάλιστα τόσο συμβολικών όπως τα αυγά και το γάλα, είναι πανάρχαια και σχετίζεται με τελετές επικοινωνίας με τους νεκρούς και γενικότερα με νεκρικά έθιμα των αρχαίων. Από τη στιγμή που

η Ανάσταση του Χριστού είναι για τους Ποντίους η νίκη της ζωής και η συμφιλίωση με τον θάνατο, είναι επόμενο εκείνες τις ημέρες να γιορτάζουν και αυτοί την επαφή με τους δικούς τους νεκρούς.

Ψυχοσάββατο, Κόλλυβα (προφορική μαρτυρία)

Τόπος : Σε όλη τη Στερεά Ελλάδα.

Περιγραφή: Τα κόλλυβα είναι ένα γλύκισμα το οποίο προσφέρεται εις μνήμην των νεκρών. Αποτελείται συνήθως από βρασμένο σιτάρι, ρόδι, κόλιανδρο και ξηρούς καρπούς. Συνηθίζεται τα τελευταία χρόνια να καλύπτονται με ζάχαρη άχνη. Τα κόλλυβα προσφέρονται στους παρευρισκόμενους σε μνημόσυνα στην εκκλησία και στη συνέχεια διανέμονται σε συγγενικά ή φιλικά σπίτια.

Προέλευση: Η λέξη προέρχεται από την αρχαιοελληνική λέξη κόλλυβος, που αρχικά σήμαινε τον κόκκο δημητριακών καρπών (και με την έννοια αυτή πέρασε στα κόλλυβα) και έπειτα το πολύ μικρό νόμισμα. Το έθιμο προέρχεται από τα παλαιότερα χριστιανικά χρόνια και έχει σχέση με τα περιδείπνα των Ελλήνων και άλλων λαών.

Τα μνημόσυνα είναι πανάρχαιο έθιμο. Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι με δεήσεις, θυσίες και προσφορές ήταν δυνατόν να πετύχουν τη συγχώρεση των θεών για τα αμαρτήματα των

νεκρών (Ιλιάδα 497).

Τα τρία Σάββατα, δηλαδή της Αποκριάς, της Τυρινής και της Ορθοδοξίας, λέγονται Ψυχασάββατα ή Καλτσάββατα. Ο λαός πιστεύει ότι οι ψυχές των νεκρών είναι ελεύθερες κατά την περίοδο αυτή να περιφέροντα όπου θέλουν, γι' αυτό οι ζωντανοί τα αφιέρωναν στη μνήμη των νεκρών και τηρούσαν πάντα την αργία για τις γιορτές αυτές.

Συμβολισμός: Τροφή ψυχών που ανεβαίνουν από τον κάτω κόσμο.

Έθιμα σε σχέση με την Πρωτομαγιά:

Ο Μάιος είναι πράγματι μήνας χαράς και λατρείας της βλάστησης με δοξασίες και έθιμα διαχρονικού χαρακτήρα. Παρόλα αυτά, σε μια αντίθετη και συμπληρωματική όψη, οι λαϊκές προλήψεις θεωρούν τον Μάιο «μαγεμένο», γι' αυτό αποφεύγονται οι γάμοι και οι σοβαρές εργασίες στη διάρκεια του, εξ ου και η παροιμία «Στον καταραμένο τόπο, τον Μάη μήνα βρέχει». Όλοι οι λαοί, πάντως, την Πρωτομαγιά γιόρταζαν την ανθοφορία της φύσης και την αναγέννηση της ζωής.

1) Στεφάνι – κλαδί του Μάη

Τόπος: Σε όλη την Ελλάδα

Περιγραφή: Μέχρι σήμερα είναι ζωντανό το έθιμο να πηγαίνουν όλοι μαζί στην εξοχή, για να «πιάσουν τον Μάη» και να φτιάξουν το λουλούδινο στεφάνι. Το κρεμούν πάνω από τις εξώπορτες ή στους εξώστες των σπιτιών μέχρι τις 24 Ιουνίου, το θερινό ηλιοστάσιο, οπότε κατά το έθιμο, όπως συνέβαινε τουλάχιστο παλαιότερα, το έκαιγαν στις φωτιές του Αϊ-Γιάννη. Το πρωτομαγιάτικο στεφάνι είναι σχεδόν το μοναδικό έθιμο που εξακολουθεί να μας συνδέει με την παραδοσιακή Πρωτομαγιά, μια γιορτή της Άνοιξης και της φύσης με πανάρχαιες ρίζες, πλούσια σε εκδηλώσεις σε παλαιότερες εποχές.

Παραλλαγές:

«Φουσκοδέντρι»: Στην Καστανιά Στυμφαλίας την Πρωτομαγιά τα κορίτσια του χωριού παίζουν το λεγόμενο «Φουσκοδέντρι». Ένα παιδί ξαπλώνει στο χλωρό χορτάρι και τα κορίτσια το στολίζουν με άνθη και πράσινα κλαδιά. Ύστερα, κάθονται γύρω του και αρχίζουν τον θρήνο και τον οδυρμό. Στην Κορώνη ραντίζουν με θαλασσινό νερό ακόμα και τα κεφάλια των παιδιών τους, για το καλό.

Σε πολλά νησιά του Αιγαίου, την ημέρα της Πρωτομαγιάς, τα κορίτσια σηκώνονταν την αυγή και έπαιρναν μαζί τους τα λουλούδια που είχαν μαζέψει από την παραμονή και πήγαιναν στα πηγάδια να φέρουν το «αμίλητο νερό». Δηλαδή γέμιζαν ένα δοχείο με νερό και το κουβαλούσαν χωρίς να μιλήσουν καθόλου. Όταν το έφερναν στο σπίτι, νίβονταν όλοι με αυτό. Ύστερα μοίραζαν γλυκίσματα, «για να περάσει γλυκός ο Μάης». Ο λόγος για αυτή την πρακτική ήταν για να γλυτώσουν όλοι από τις κακές ώρες. Γιατί λένε πως ο Μάης έχει πολλές κακές ώρες. Μάλιστα μία κατάρα λέει «*Η ώρα του Μάη να σ' εύρη!*». Η αρραβωνιασμένη κόρη πήγαινε το αμίλητο νερό και στο σπίτι της πεθεράς της, για να ανταμειφθεί από αυτήν με φλουριά περασμένα σε μεταξωτή κορδέλα ή σε χρυσή κλωστή.

Πολλές δοξασίες σχετικές με τα μάγια, λόγω και της παρετυμολογίας του ονόματός του, συνδέονταν στην παράδοση του λαού με τον Μάιο και τη βλαπτική του ιδιότητα. Το γεγονός αυτό βρίσκει την εξήγησή του στο ότι κατά τα ρωμαϊκά χρόνια τελούνταν γιορτές προς τιμήν των νεκρών (τα Λεμούρια και

τα Ποζάρια). Οι νεκροί και οι ψυχές τους τριγύριζαν ελεύθερες πάνω στη γη από τη νύκτα της Ανάστασης του Χριστού ως την ημέρα της Πεντηκοστής. Είναι λοιπόν ο μήνας των νεκρών και οι θνητοί δεν πρέπει να κάνουν κάτι που θα τους προσβάλλει. Η επιφυλακτικότητα αυτή έφερε τη συνήθεια σε πολλά μέρη να μην γίνονται γάμοι αυτό τον μήνα αλλά και να λαμβάνεται μια σειρά μέτρων, για να μην πιάσουν τα μάγια.

Προέλευση: Η ίδια συνήθεια επικρατούσε και στην αρχαία Ελλάδα καθώς τριγύριζαν ένα τέτοιο στεφάνι στους δρόμους της Θήβας. Ήταν ένα κλαδί ελιάς στολισμένο με δάφνες και άνθη και ήταν αφιερωμένο στον Απόλλωνα.

Το κλαδί του Μάη το αποκαλούσαν υγεία. Η ονομασία δείχνει πως πίστευαν ότι και το κλαδί αυτό έφερνε ευτυχία. Στα Μυστήρια το ονομάτιζαν βάκχο, ένα όνομα που σχετίζεται φανερά με τον ρόλο του Διονύσου ως θεού της βλάστησης.

Η γιορτή της Άνοιξης, η αρχαία Πρωτομαγιά, είναι από τις πλέον αρχαϊκές γιορτές. Από αυτές δημιουργήθηκαν τα Ανθεστήρια, η γιορτή των λουλουδιών. Αυτή ήταν η πρώτη επίσημη γιορτή ανθέων των Ελλήνων. Ιδρύθηκε πρώτα στην Αθήνα, όπου με μεγαλοπρέπεια βάδιζαν προς τα ιερά πομπές

με κανηφόρες που έφεραν άνθη. Έπειτα, τα Ανθεστήρια διαδόθηκαν και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας και πήραν πανελλήνιο χαρακτήρα. Στα Ανθεστήρια της Ελλάδας ανασταίνονταν ο σκοτωμένος Ευάνθης θεός, επίθετο του Διόνυσου, που από το χυμένο αίμα του φύτεψε σύμφωνα με το μύθο η άμπελος. Δρώμενο της Πρωτομαγιάς στην Ελλάδα των νεότερων χρόνων ήταν η ανάσταση του Μαγιάτου. Ένας έφηβος μιμούταν στα ξέφωτα του δάσους τον πεθαμένο Διόνυσο. Κοπέλες τον στόλιζαν με άνθη και του τραγουδούσαν τον «κομμό, τον θρήνο και τον οδυρμό, μέχρι που να αναστηθεί και μαζί με αυτόν όλη η φύση».

Συμβολισμός: Το πράσινο κλαδί με τα νιόβλαστα φύλλα του είναι το σύμβολο της ζωής και της ανανέωσής της και δεν χωράει αμφιβολία ότι ο σκοπός που κουβαλούσαν και κρεμούσαν τα πράσινα κλαδιά ήταν για να φέρουν ζωή και καλή τύχη. Το μάζεμα των λουλουδιών για το πρωτομαγιάτικο στεφάνι ενισχύει τις σχέσεις του ανθρώπου με τη φύση και την αρχαία αντίληψη ότι τα λουλούδια αντιπροσωπεύουν την ομορφιά των θεών και φέρνουν δύναμη, δόξα, ευτυχία και υγεία.

Μάηδες

Τόπος: Πελοπόννησος – νησιά Αιγαίου

Περιγραφή: Το μοναδικό έθιμο της Μακρινίτσας είναι το έθιμο των Μάηδων. Το έθιμο αυτό λαμβάνει χώρα στο τέλος της Άνοιξης. Πρόκειται για έναν θρύλο στον οποίο πρωταγωνιστής είναι ένας νέος που δολοφονείται από έναν κακοποιό. Οι φίλοι του θάβουν τον νέο βάζοντάς του στο χέρι ένα χλωρό κλαρί ή ένα λουλούδι. Έπειτα αρχίζουν τους χορούς και τα τραγούδια, που με αυτά ανασταίνουν τον νέο.

Προέλευση: Έχει τις ρίζες του στη διονυσιακή λατρεία. Είναι ένα έθιμο το οποίο συμβολίζει την αναγέννηση της φύσης και της ζωής την Άνοιξη. Η ζωή είναι εκείνη που ακολουθεί τον θάνατο και ο θάνατος τη ζωή. Μια καθαρή αναπαράσταση γίνεται με το έθιμο αυτό, το οποίο δείχνει ότι χωρίς ζωή δεν μπορεί να υπάρξει θάνατος, αλλά και χωρίς θάνατο δεν μπορεί να υπάρξει η ζωή. Ο νέος πεθαίνει, για να μπορέσει να ξαναγεννηθεί.

Συμβολισμός: Το έθιμο συμβολίζει τη σύνδεση που υπάρχει μεταξύ δύο αντίθετων εννοιών αλλά συγχρόνως και τόσο συμπληρωματικών.

Αναστενάρια

Τόπος: Μακεδονία – Θράκη

Πότε: 21η Μαΐου

Περιγραφή: Η μεγαλύτερη γιορτή του μήνα αυτού είναι των αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης στις 21 Μαΐου, και στη Μακεδονία συνδέεται με ένα πολύ σημαντικό έθιμο, τα Αναστενάρια. Η τοπική καταγωγή του εθίμου βρίσκεται στην Αγαθούπολη της Ανατολικής Θράκης και στα παράλια του Ευξείνου Πόντου και της άλλοτε Ανατολικής Ρωμυλίας, αλλά πλέον απαντάται στη Μακεδονία, όπου οι κάτοικοι της περιοχής εγκαταστάθηκαν μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923.

Πρόκειται για μια γιορτή «διαβατήρια» ηλιακής πυρολατρίας και εποχικών τελετουργιών που περιλαμβάνει τρία στάδια: επίσκεψη σε αγιάσματα της περιοχής, λιτανεία εικόνων, εκστατικό χορό με θυσία ζώου και τέλος πυροβασία. Όλα αυτά σε μια κλειστή κοινότητα μνημένων που κληρονομικά συνήθως εκτελούν το θρησκευτικό χρέος ή το ψυχικό εγκάλεσμα της πυροβασίας. Γίνονται αναστενάρηδες

με πάτρωνα τον Άγιο Κωνσταντίνο και την εικονογραφικά αχώριστη Αγία Ελένη (την αρσενική και θηλυκή όψη της φύσης, δηλαδή το yin-yang) και με συντονιστή της λατρευτικής τελετουργίας και πειθαρχίας τον Αρχιαναστενάρη. Αυτός δίνει το έναυσμα για έναν εκστατικό χορό με γυμνά πόδια πάνω στα κάρβουνα, χωρίς κανένας να καίγεται.

Τα «μέρη» της τελετής των Αναστενάρηδων

Το κουρμπάνι: Την 21η Μαΐου μετά τη Θεία Λειτουργία γίνεται το κουρμπάνι, δηλαδή το ζώο που θυσιάζεται προς τιμή των αγίων όπου υπάρχει αγίασμα (νερό πηγής που βρίσκεται κοντά σε εκκλησία και θεωρείται ιερό).

Οι εικόνες: Τα πολυτιμότερα κειμήλια των Αναστενάρηδων είναι οι εικόνες των αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης. Η πιο παλιά εικόνα των αγίων, γνωστή ως «Γεροκοτσιανός», μεταφέρθηκε από την Ανατολική Θράκη στο χωριό Μαυρολεύκη το 1923 με την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Αποκαλείται ο «πατέρας» των υπόλοιπων εικόνων, οι οποίες θεωρούνται «παιδιά» της. Όλες φυλάσσονται μέσα σε μια υφασμάτινη θήκη που ονομάζεται «ποδιά» και από την οποία κρέμονται μικρά κουδούνια και αφιερώματα. Οι εικόνες έχουν μακριά λαβή στο κέντρο της βάσης τους για να μπορούν να τις πιάνουν οι Αναστενάρηδες όταν χορεύουν.

Τα αμανέτια: Είναι πολύχρωμα μαντίλια που θεωρούνται ιερά. Οι Αναστενάρηδες τα κρατούν κατά τη διάρκεια του χορού, αντλώντας από αυτά δύναμη και αυτοπεποίθηση. Πολλές φορές με το αμανέτι καλείται ένας καινούριος Αναστενάρης: *«Αισθάνθηκα μια δύναμη να με τραβάει και κάθισα να παρακολουθήσω την τελετή στο σημείο που κάθονται οι Αναστενάρηδες. Ήρθε ένας Αναστενάρης και με κάλεσε με το αμανέτι»* (Μαυρολεύκη, εφημ. Ελευθεροτυπία, 16 Ιαν. 1997).

Τα μουσικά «αναστενάρικα» όργανα: Τα μουσικά αναστενάρικα όργανα είναι η λύρα και ο νταχαρές ή νταγερές (το νταούλι). Το βράδυ της 20ης Μαΐου αρχίζουν να παίζουν τα όργανα και ακούγονται αναστενάρικα τραγούδια.

Ο χορός: Το απόγευμα οι Αναστενάρηδες συγκεντρώνονται στο κονάκι, όπου αρχίζει ο χορός με περισσότερη ένταση από ό,τι το προηγούμενο βράδυ. Όταν έχει πια βραδιάσει, οι Αναστενάρηδες και οι μουσικοί κατευθύνονται με πομπή στον χώρο της πυροβασίας. Εκεί ανάβεται η φωτιά από Αναστενάρη που έχει κληρονομήσει το προνόμιο αυτό από τους προγόνους του. Όταν τα ξύλα της φωτιάς γίνουν κάρβουνα, αρχίζει η πυροβασία. Η ένταση της μουσικής σταδιακά αυξάνεται. Ο ρυθμός γίνεται όλο και πιο γρήγορος. Οι Αναστενάρηδες «δέχονται το κάλεσμα του Αγίου» και προχωρούν με γυμνά πόδια προς τα αναμμένα κάρβουνα. Το πρώτο πέρασμα στη φωτιά ανοίγει ένα αυλάκι σε σχήμα σταυρού. Από το δεύτερο πέρασμα αρχίζει ο εκστατικός χορός που συνεχίζεται μέχρις ότου τα κάρβουνα σβήσουν. Οι Αναστενάρηδες κάνουν

ρυθμικά επί τόπου βήματα, στον μονότονο ρυθμό του νταχαρέ και της λύρας. Σε αραιά διαστήματα ακούγονται αναστενάρικα τραγούδια που ήρωα έχουν τον Άγιο Κωνσταντίνο:

*«Ο Κωνσταντίνος ο μικρός, ο Μικροκωνσταντίνος
μικρόν τον είχε η μάνα του, μικρόν τον 'ραβωνιάζει,
μικρόν τον γ-ήρτε μήνυμα να πάγει στο σεφέρι.
Νύχτα σελώνει τ' άλογο, νύχτα το καλιβώνει,
βαν' ασημένια πέταλα, μαλαματένιες λόθρες...»*

Προέλευση: Το έθιμο είναι βέβαια χριστιανικό, αλλά ουσιαστικά αποτελεί κατάλοιπο αρχαίας παγανιστικής θρησκείας. Βασικό στοιχείο του δρώμενου είναι ο ενθουσιασμός και η έκσταση που ωθεί τους πιστούς στην ένωση με τον θεό.

Συμβολισμός: Πολλά στοιχεία της γιορτής αυτής συμβολίζουν τη νίκη στην ύλη και τη βαθιά πίστη στο ακατόρθωτο, αφού οι πιστοί δεν καίγονται, αλλά ξεπερνούν τους φόβους τους και ενώνονται με το ιερό. Η γιορτή των Αναστενάρηδων υποδηλώνει τη «θυσία» της προσωπικότητας για κάτι ανώτερο, τη φωτιά.

Η Νέα Ακρόπολη πραγματοποιεί δράσεις για τη Φιλοσοφία, τον Πολιτισμό και τον Εθελοντισμό, προσφέροντας ουσιαστικές επιλογές και καλύπτοντας όλους όσοι επιθυμούν να φέρουν στη ζωή τους μια εσωτερική αναγέννηση.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Εισαγωγικό σεμινάριο Εσωτερικής Φιλοσοφίας και Εσωτερικής Ψυχολογίας • Ανοιχτές συζητήσεις για τη Φιλοσοφία • Διαλέξεις, σε συνεργασία με χώρους πολιτισμού, για την Παγκόσμια Ημέρα Φιλοσοφίας υπό την αιγίδα της UNESCO

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους • Θεατρικά δρώμενα • Μουσικές θεματικές βραδιές • Δημιουργικά εργαστήρια: αρχαιολογικών αντιγράφων, πυρογραφίας, ζωγραφικής • Εκδοτική δραστηριότητα βιβλίων εσωτερισμού και φιλοσοφίας • Αθλητική δραστηριότητα: αθλητικοί αγώνες, τουρνουά, φιλοσοφικές πολεμικές τέχνες • Ομάδες ανάγνωσης και ανταλλαγής βιβλίων (Booksharing – Booklab)

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ

Οικολογικές πρωτοβουλίες για τη φροντίδα πάρκων, δασών, παραλιών • Κοινωνικές πρωτοβουλίες στήριξης ευπαθών ομάδων και προσφοράς • Αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών και φυσικών καταστροφών • Σεμινάρια για την ανάπτυξη της εθελοντικής συνείδησης • Δίκτυο ανταλλακτικής και εναλλακτικής οικονομίας • Ετήσια Πανελλήνια Πορτή Εθελοντισμού, με συμμετοχή τοπικών και διεθνών εθελοντικών οργανισμών (Κίνηση Φορέων Εθελοντισμού)

Αθήνα, 210 88 10 830

Ιλίσια, 210 7794368, 6987124197

Περιστέρι, 2130282657

Αιγάλεω, 698 185 8033

Καλλιθέα, 216 7007072

Πειραιάς, 211 4025482

Θεσσαλονίκη (κέντρο), 2310-285020

Θεσσαλονίκη (Άγιος Δημήτριος), 6979496723

Θεσσαλονίκη (Ανάληψη), 2313094863

Ηράκλειο, 6981888493

Ρέθυμνο, 28310 52884

Χανιά, 2821023189

Βόλος, 6974482907

Πάτρα 2610006923 & What's up 6980500044

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

Χαμένοι Πολιτισμοί

- Ατλαντίδα - Κοινά παγκόσμια στοιχεία στην Παλαιολιθική εποχή
- Μυκηναϊκός Πολιτισμός
- Μινωικός Πολιτισμός
- Το νησί του Πάσχα
- Χετταίοι
- Ολμέκα
- Ίνκας

Socialize

philosophically

βρείτε τις εκδόσεις
μας ηλεκτρονικά
στο scribd.com

Ενημέρωση
Διαγωνισμοί
Short films and
spots for thinking
Φωτογραφίες
Ρητά for sharing

www.nea-acropoli.gr

www.nea-acropoli-athens.gr

www.nea-acropoli-thes.gr

ζήσε με την

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

Ποιος είμαι;

Από πού έρχομαι;

Πού πηγαίνω;

Οι απαντήσεις
θα αναζητηθούν
στους:

Πλάτωνα

Αριστοτέλη

Μπαγκαβάτ Γκίτα

Βούδας

Κομφούκιος

Θιβέτ

Αίγυπτος

Πλωτίνος

Στωικοί

Καντ

Διάρκεια:

12 συναντήσεις

Ενάρξεις: κάθε μήνα στα κέντρα της Νέας Ακρόπολης στην Ελλάδα

ISSN 2241-4711

9 772241 471000